

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ευάγγελος Ιντζίδης Αθανάσιος Παπαδόπουλος Αριστοτέλης Σιούτης Αικατερίνη Τικτοπούλου

Τα απίθανα μολύβια Γλώσσα Γ' Δημοτικού

Βιβλίο Δασκάλου
Μεθοδολογικές οδηγίες

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού
Τα απίθανα μολύβια

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ
Μεθοδολογικές οδηγίες

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Ευάγγελος Ιντζίδης, <i>Εκπαιδευτικός</i> Αθανάσιος Παπαδόπουλος, <i>Εκπαιδευτικός</i> Αριστοτέλης Σιούτης, <i>Εκπαιδευτικός</i> Αικατερίνη Τικτοπούλου, <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Αθανάσιος Τριλιανός, <i>Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών</i> Μαρία Καπετανίδου, <i>Σχολική Σύμβουλος</i> Μιχαήλ Αργύρης, <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Χρήστος Δήμος, <i>Σκιτσγράφος-Εικονογράφος</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Βουβονικός Βασίλειος, <i>Φιλολόγος</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερέρης, <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Χρήστος Παπαρίζος, <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Σταθοπούλου Αλεξάνδρα, <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

Γ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1 α
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Ευάγγελος Ιντζίδης Αριστοτέλης Σιούτης
Αθανάσιος Παπαδόπουλος Αικατερίνη Τικτοπούλου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γλώσσα Γ΄ Δημοτικού

Τα απίθανα μολύβια

ΒΙΒΛΙΟ ΔΑΣΚΑΛΟΥ
Μεθοδολογικές οδηγίες

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Εισαγωγή

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Η δομή των ενότητων έχει σχεδιαστεί έτσι, ώστε ο εκπαιδευτικός –σύμφωνα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες της τάξης του και λαμβάνοντας υπόψη την επικαιρότητα και τις τοπικές συνθήκες– να αντικαθιστά κείμενα και προτεινόμενες δραστηριότητες με δικό του εκπαιδευτικό υλικό (βλέπε ειδικές σημάνσεις των ασκήσεων). Με τη διαδικασία αυτή αλλά και με την αξιοποίηση του χρόνου που διατίθεται για γλωσσικές δραστηριότητες εκτός ενχειριδίου (βλ. ΑΠΣ), ο εκπαιδευτικός μπορεί με ευελιξία να διαχειριστεί το διδακτικό χρόνο, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του γλωσσικού μαθήματος.

Βιβλίο Μαθητή

Οδηγοί των μαθητών στα μέρη του Βιβλίου Μαθητή και στις δραστηριότητες τους είναι «τα απίθανα μολύβια», μια συντροφιά ανθρωπόμορφων μολυβιών που ασπάζονται στους μαθητές (βλ. σελ. 8 του Βιβλίου Μαθητή, τεύχος 1α).

Οι ενότητες

Στα Βιβλία Μαθητή οι ενότητες οργανώνονται θεματικά. Η θεματική οργάνωση των ενότητων δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να αναπτύξει Σχέδια Εργασίας με αφορμή το θέμα της ενότητας αλλά και τα επιμέρους θέματα των κεφαλαίων. Στην ανάπτυξη Σχεδίων Εργασίας προσφέρονται αρκετά κεφάλαια, για παράδειγμα: «Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο», «Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!», «Μηχανές του μελλοντός», «Ο Καραγκιόζης φουρνάρης», «Του κόσμου τα παιδιά» κ.ά.

Η κάθε ενότητα εκκινεί από το Βιβλίο Μαθητή και ολοκληρώνεται στο Τετράδιο Εργασιών, σύμφωνα με την ακόλουθη πορεία: (1) κατανόηση και επεξεργασία κειμένων, (2) εντοπισμός γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, (3) λεξιλογικός εμπλουτισμός, (4) ορθογραφία, (5) γλωσσικές ασκήσεις – δραστηριότητες εμπέδωσης των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων και της δομής των κειμένων, (6) δραστηριότητες παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, (7) δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης. Πολλές από τις προτεινόμενες δραστηριότητες αφορούν την αλληλεπίδραση των μαθητών με αφορμή ένα γεγονός ή ένα γραπτό κείμενο, δημιουργώντας εκείνες τις προϋποθέσεις αξιολόγησης του μαθητή όχι μόνο ως προς το τι μπορεί να επιτύχει μόνος του αλλά και ως προς το πώς κατακτά τους στόχους του σε συνεργασία με τους άλλους.

Η ανάπτυξη των ενότητων αποσκοπεί να καλύψει την «ανάγκη του μαθητή να χειρίζεται διάφορα είδη λόγου, είτε ως κείμενα προς επεξεργασία είτε ως κείμενα που καλείται ή επιθυμεί να συνθέσει ο ίδιος. Αυτά καλύπτουν τα συνθεστέρα είδη λόγου, δηλαδή του **αναφορικού** (αφήγηση, περιγραφή, ανακοίνωση) και του **κατευθυντικού** (προσκληση, οδηγία, επιχειρηματολογία)» (ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3773). Αρχικά οι μαθητές εξοικειώνονται πρωτοβάθμια με τα κείμενα, που πραγματώνουν τα παραπάνω είδη λόγου, και στη συνέχεια τα επεξεργάζονται ως προς τη δομή και τη λεξικογραμματική τους.

Τα κείμενα

Τα επιλεγμένα κείμενα εισαγούν τους μαθητές στον αναφορικό και κατευθυντικό λόγο, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική Γλώσσα, στην Γ' τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Όπως επισημαίνεται στα ΔΕΠΠΣ και ΑΠΣ «ο αναφορικός λόγος αναπαριστά πρόσωπα, πράγματα, συμβάντα και καταστάσεις. Αυτή η αναφορά έχει τη μορφή περιγραφής, αφήγησης, ανακοίνωσης [...] Ο κατευθυντικός λόγος παράγεται με στόχο να οδηγήσει τον ακροατή ή τον ανάγνωση σε ορισμένη ενέργεια, συμπεριφορά ή αντίληψη και πραγματοποιείται ως πρόσκληση, οδηγία, επιχειρηματολογία» (ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3773). Επισημαίνεται ότι με συγκεκριμένες δραστηριότητες σε κάθε ενότητα αλλά και σε διακριτά κεφάλαια, λ.χ. πρωτοπρόσωπη έκφραση συναισθημάτων, ανάγνωση και συγγραφή ημερολογίου, διατύπωση ευχών κ.ά., οι μαθητές ασκούνται στον εκφραστικό λόγο (έκφραση συναισθημάτων, αισθητικών επιλογών, επιθυμιών και ευχών).

Τα κείμενα παρουσιάζονται με τον τίτλο τους, προοργανωτή, όταν κρίνεται απαραίτητο, και αναφορά στο συγγραφέα τους. Δηλώνεται επίσης στο τέλος κάθε κειμένου αν αυτό έχει διασκευαστεί από τη συγγραφική ομάδα, ενώ με το σύμβολο [...] επισημαίνονται παραλείψεις τμήματος του κειμένου.

Σε μερικά κεφάλαια τα κείμενα αυτά συνοδεύονται από παράλληλο υποστηρικτικό φωτογραφικό υλικό, ώστε οι μαθητές να εισαγονται στα σύγχρονα πολυτροπικά περιβάλλοντα επικοινωνίας (σύνδεση εικόνας, συμβόλων και γλώσσας). Επισημαίνεται ότι τα κείμενα ανά είδος λόγου συνδέονται με έναν επικοινωνιακό σκοπό, που τίθεται από το περιεχόμενο της εκάστοτε δραστηριότητας. Με τον τρόπο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να διδάξει, για παράδειγμα, μια περιγραφή τοπίου, αντικείμενου, προσώπου, αναδεικνύοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της περιγραφής. Έχει επίσης τη δυνατότητα να συνεξετάσει με τους μαθητές τη λειτουργία ενός κειμενικού είδους σε συνδυασμό με άλλα κειμενικά είδη, τη λειτουργία της περιγραφής, παραδείγματος χάριν, σε ένα αφηγηματικό κείμενο ή την ανάπτυξη επιχειρηματολογίας σε ένα διαλογό αφηγηματικού κειμένου. Σημειώνεται ότι τα κειμενικά είδη είναι οι τρόποι με τους οποίους συνήθως πραγματοποιούνται στην καθημερινή ζωή επικοινωνιακές λειτουργίες. Έχουν κάποια σταθερά χαρακτηριστικά αλλά είναι εξίσου ευέλικτα, ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο. **Για το λόγο αυτό ο προσδιορισμός ενός επικοινωνιακού στόχου μέσω των δραστηριοτήτων στην τάξη έχει θαρύνοια σημασία στη γλωσσική διδασκαλία.**

Σε ό,τι αφορά την επιχειρηματολογία, επειδή τα γραμματικοσυντακτικά φαινόμενα αυτών των κειμένων αναπτύσσονται σε μεγαλύτερες τάξεις, η διδασκαλία επικεντρώνεται στην ακόλουθη βασική δομή: διατυπώνω τη γνώμη μου, το αίτημά μου ή την πρότασή μου –διατυπώνω ένα επιχείρημα υπέρ/κατά–, καταλήγω σε ένα συμπέρασμα.

Εκθιδώνω το κείμενο

Με τις δραστηριότητες αυτές καλλιεργείται κυρίως η παραγωγή προφορικού λόγου. Οι μαθητές ασκούνται ώστε:

- να αναγνωρίζουν τη φωνή ή τις φωνές που συμμετέχουν στην οργάνωση του κειμένου,
- να εντοπίζουν το θέμα που πραγματεύονται οι παράγραφοι,
- να οργανώνουν ένα περιεχόμενο σε απλούς εννοιολογικούς χάρτες,
- να ερμηνεύουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των προσώπων.

- να εντοπίζουν τα δομικά χαρακτηριστικά του κείμενικου είδους, ώστε να αναπαράγουν τη δομή του, προφορικά και γραπτά, με την κατάλληλη χρήση των γραμματικών μερών του λόγου εντός συγκεκριμένου επικοινωνιακού πλαισίου (γραμματική σε επίπεδο κείμενου),
- να συνδέουν τα θέματα που θίγονται στα κείμενα με οικεία προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα,
- να αντιλαμβάνονται την επικοινωνιακή λειτουργία των γραμματικών φαινομένων

Παρατηρώ και μαθαίνω

Με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές εντοπίζουν στα κυρίως ή και στα παράλληλα κείμενα των κεφαλαίων τα γραμματικά φαινόμενα με τα οποία θα ασχοληθούν διεξοδικά στο Τετράδιο Εργασιών. Οι δραστηριότητες αυτές εστιάζουν στα παιδιά τις απαραίτητες γραμματικές γνώσεις βάσης –δηλαδή την τυπική γραμματική– οι οποίες εντάσσονται σε μια ποικιλία ασκήσεων στο Τετράδιο Εργασιών (ασκήσεις κλιτικού παραδείγματος, γραμματική σε επίπεδο λέξης, λειτουργική χρήση των γραμματικών φαινομένων σε επικοινωνιακό πλαίσιο, γραμματική σε επίπεδο πρότασης και κείμενου).

Παίζω με τις λέξεις

Με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές ασκούνται ώστε:

- να διακρίνουν την έννοια της λέξης με βάση την καταγωγή, τη συγγένεια, την αντίθεση και τη μεταφορική της χρήση σε ένα πλαίσιο συμφραζομένων,
- να δίνουν εμπειρικούς ορισμούς λέξεων,
- να ανακαλύπτουν τις έννοιες λέξεων και εκφράσεων με τη χρήση λεξικών,
- να αξιοποιούν επικοινωνιακά λέξεις από το θεματικό λεξιλόγιο.

Στο πλαίσιο αυτών των δραστηριοτήτων ο δάσκαλος θα μπορούσε ενδεικτικά να παροτρύνει τους μαθητές:

- ▶ να δημιουργούν τους δικούς τους καταλόγους λέξεων (π.χ. λέξεις που τους εντυπωσίασαν, σύνθετες λέξεις με όσο το δυνατόν περισσότερες συλλαβές, οικογενειακές λέξεων κ.ά.),
- ▶ να γράφουν τις λέξεις που κάνουν λάθος σε ένα τετράδιο-ευρητήριο,
- ▶ να συνθέτουν σύντομα κείμενα επιλέγοντας λέξεις από το θεματικό λεξιλόγιο.

Επισημαίνεται ότι στο τέλος κάθε ενότητας δίνεται βασικό θεματικό λεξιλόγιο και εισάγονται τεχνικές μελέτης και αυτοάσκησης στην ορθογράφησή του.

Γράφω σωστά

Στις δραστηριότητες αυτές παρουσιάζονται οι ασκήσεις αντιγραφής και ορθογραφίας, που συνδέονται άμεσα με τα κείμενα του βιβλίου Μαθητή και μπορούν να πάρουν τη μορφή ασκήσεων συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης και γλωσσικών παιχνιδιών (σταυρόλεξα, ακροστιχίδες κ.ά.). Οι μαθητές ασκούνται στο:

- να ορθογραφούν το θεματικό και καταληκτικό μέρος των λέξεων,
- να εφαρμόζουν τους βασικούς κανόνες συλλαβισμού,
- να εντοπίζουν και να χρησιμοποιούν τα σημεία στίξης,
- να αντιγράφουν σωστά και επιμελημένα.

Δραστηριότητες δραματοποίησης

Οι μαθητές αξιοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους, ανάλαμβάνουν ρόλους και αυτοσχεδιάζουν, βιώνοντας καταστάσεις της καθημερινής ζωής, μετασχηματίζοντας την αναγνωστική εμπειρία των κειμένων σε βιωματική θεατρική δράση. Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν στην ανάπτυξη ποικίλων ικανοτήτων και δεξιοτήτων του γνωστικού, του συναισθηματικού και του ψυχοκινητικού τομέα του παιδιού, ενώ δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να επικοινωνήσουν σε διάφορες περιστάσεις, προσαρμόζοντας κατάλληλα το λόγο τους.

Για να πραγματοποιήσουμε μια δραστηριότητα δραματοποίησης πρέπει πρώτα να αποσαφήνισουμε: τον τόπο (σε ποιο χώρο θα αναπτυχθεί η δραματοποίηση) – το προκείμενο (τι έχει προηγηθεί της κατάστασης που διερευνούμε σύμφωνα με το κείμενο του μαθήματος) – το πρόβλημα (σε τι θα επικεντρωθεί η δραστηριότητα) – τους ρόλους – τις τεχνικές [βλ. Κεφ. 1.3.1 Β.Μ. σσκ. 7-10].

Στις ασκήσεις δραματοποίησης που προτείνονται στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό της Γλώσσας, χρησιμοποιούνται κυρίως δύο τεχνικές:

α. Ο αυτοσχεδιασμός:

Οι μαθητές αναλαμβάνουν κάποιο ρόλο και ζωντανεύουν με λόγο και κίνηση μια συγκεκριμένη σκηνή, χωρίς να έχουν γράψει εκ των προτέρων τα λόγια τους. Σε κάθε αυτοσχεδιασμό θα πρέπει να είναι σαφές το πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται:

- Ποιος ή ποιοι εμπλέκονται στην κατάσταση; Τι ρόλους αναλαμβάνουν;
- Ποια είναι η κατάσταση; Τι συνέβη; Ποιο ήταν το προηγούμενο επεισόδιο; Ποια είναι το πρόβλημα; Πού και πότε συμβαίνει αυτό;

Βασικός στόχος αυτής της τεχνικής είναι να ασκηθούν οι μαθητές στην παραγωγή προφορικού λόγου μέσα από τη βίωση καταστάσεων της καθημερινής ζωής [βλ. Κεφ. 1.4.2 Τ.Ε. σσκ. 7, Κεφ. 1.6.1 Τ.Ε. σσκ. 5, Κεφ. 2.2.1 Τ.Ε. σσκ. 4].

β. Η παγωμένη εικόνα:

Οι μαθητές χρησιμοποιούν το σώμα τους για να σχηματίσουν στατικές εικόνες που αναπαριστούν τις βασικές στιγμές, ιδέες ή σχέσεις ενός γεγονότος. Οι εικόνες αυτές μπορεί να είναι ατομικές (π.χ. ένα παιδί μπορεί να εκφράσει την οργή του διαλεγώντας την κατάλληλη στάση και έκφραση) ή ομαδικές, όπου η στάση και η έκφραση του κάθε μέλους της ομάδας θα πρέπει να συνδυαστεί με των υπολοίπων, ώστε να αποδοθεί καλύτερα η πιο σημαντική στιγμή ενός περιστατικού. Αυτό που χαρακτηρίζει την τεχνική αυτή είναι η ακινησία (το παγωμα) κατά την παρουσίαση της εικόνας.

Μπορούμε όμως να συνδυάσουμε την κίνηση με τη στατικότητα. Να ξεκινήσουμε δηλαδή με κίνηση (εξέλιξη ενός γεγονότος) και να καταλήξουμε στην ακινησία, στο σημείο που θα επιλέξουμε ή και αντίστροφα. Είναι σαν να βλέπουμε μια κινηματογραφική ταινία που σταματάει σε ένα πλάνο για να το προσέξουμε καλύτερα ή να εξετάσουμε σε βάθος κάποιες πλευρές του.

Στη δραστηριότητα αυτή οι θεατές-μαθητές μπορούν να έχουν ενεργητικό ρόλο. Κινούνται γύρω από την εικόνα, υποβάλλουν ερωτήσεις, ζητούν διευκρινίσεις από τα μέλη της εικόνας. Το ρόλο αυτό στις πρώτες δραστηριότητες τον αναλαμβάνει ο δάσκαλος.

Αν οι μαθητές δεν έχουν ξαναδουλέψει με τέτοιες τεχνικές, είναι αναγκαίες κάποιες σύντομες ασκήσεις θεατρικού παιχνιδιού για προετοιμασία πριν από τη δραματοποίηση.

Π.χ. οι μαθητές περπατούν ελεύθερα στην τάξη, προσέχοντας να μην ακουμπάει ο ένας τον άλλο. Κάθε φορά που ο δάσκαλος χτυπάει παλαμάκια οι μαθητές «παγώνουν», δηλαδή ακινητοποιούνται. Στη συνέχεια οι μαθητές φαντάζονται ότι περπατούν στην εξοχή και παρατηρούν τα φυτά, τα ζώα κ.ο.κ. Όταν για παράδειγμα παρατηρούν ένα περίεργο λουλουδι, ο δάσκαλος χτυπάει παλαμάκια και οι μαθητές «παγώνουν», δείχνοντας αυτό που παρατηρούν με την έκφραση του προσώπου τους. Έτσι οι μαθητές εξοικειώνονται με την τεχνική της παγωμένης εικόνας.

Με αυτή την τεχνική οι μαθητές εκφράζονται χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του σώματος και κατανοούν σε βάθος την ουσία ενός κειμένου ή μιας κατάστασης [6Α, Κεφ. 3.1.4 Β.Μ. σσ.κ. 4]

Ο δάσκαλος, μελετώντας τις παραπάνω τεχνικές και βλέποντας τον τρόπο εφαρμογής τους μέσα από τα παραδείγματα που υπάρχουν στα αντίστοιχα κεφάλαια του εγχειριδίου της Γλώσσας, έχει τη δυνατότητα να τις εφαρμόσει και σε οποιοδήποτε άλλο κεφάλαιο κρίνει ότι είναι σκόπιμο.

Επισημαίνεται επίσης ότι στις δραστηριότητες δραματοποίησης ο δάσκαλος λειτουργεί ως εμπυχωτής. Προσπαθεί, δηλαδή, να κινητοποιήσει τους μαθητές να εμπλακούν στο πρόβλημα, δημιουργώντας το κατάλληλο παιδαγωγικό κλίμα.

Ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες

Με το εικονίδιο της ομαδικής εργασίας προτείνονται μια σειρά ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων. Γενικότερα, επιδιώκεται η συνεργατική μάθηση μέσω της αλληλεπίδρασης των μαθητών σε ομάδες και ζευγάρια, για να εξασφαλιστεί η αυθεντική επικοινωνία στην τάξη με όρους ισότιμης και ενεργού συμμετοχής των μαθητών.

Δραστηριότητες με διαφορετική τιτλοφόρηση

Η προαναφερθείσα δομή επαναλαμβάνεται σε αρκετά κεφάλαια του Βιβλίου Μαθητή, ενώ σε άλλα παραλλάσσεται ή συμπληρώνεται με εμβόλιμους τίτλους δραστηριοτήτων, για να αποφευχθεί η τυποποίηση και να υπάρχει συνέχεια στο ενδιαφέρον των μαθητών. Στην κατεύθυνση αυτή λειτουργεί, για παράδειγμα, η τιτλοφόρηση δραστηριοτήτων όπως «Επισκέπτομαι τις λέξεις», «Συζητώ και σημειώνω» κ.λπ.

Επισημαίνεται ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί, μελετώντας τη δομή του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού, να οργανώσει αναλόγα και δικές του δραστηριότητες, στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας.

Ιστορικές επέτειοι και θρησκευτικές χιορτές

Στην τελευταία ενότητα κάθε τευχους παρουσιάζεται πληροφοριακό υλικό, κείμενα και φωτογραφίες, σχετικό με την ιστορία και τις εθνοπολιτισμικές παραδόσεις του ελληνικού λαού. Η θεματολογία της ενότητας αυτής συσχετίζεται με τις επετειακές εκδηλώσεις –συνφωνα με τις εγκυκλίους του ΥΠ.Ε.Π.Θ.– που εμπίπτουν στη χρονική διάρκεια διδασκαλίας του κάθε τευχους.

Το προσφερόμενο εκπαιδευτικό υλικό είναι έτσι οργανωμένο ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί και στις αντίστοιχες σχολικές εκδηλώσεις. Οι μαθητές ασκούνται στην κατανόηση των κειμένων, στη συγκέντρωση πληροφοριών για τα ιστορικά γεγονότα και τις βραβευτικές γιορτές.

Τετράδιο Εργασιών

Οι ασκήσεις του Τετραδίου Εργασιών που σημειώνονται με ✓ αποτελούν εμπειρωτικές ασκήσεις των γραμματικών φαινομένων. Με τις ασκήσεις αυτές ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει το δικό του επαναληπτικό κριτήριο αξιολόγησης. Οι ασκήσεις με τη σημασιολογία (χρώμα πράσινο) αποτελούν ένα σύνολο προαιρετικών ασκήσεων, τις οποίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντικαταστήσει με ασκήσεις και δικής του επιλογής ή ανάλογα με τη δυναμική της τάξης του να τις προσαρμόσει στον προβλεπόμενο διδακτικό χρόνο αξιοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντικαταστήσει με κείμενα δικής του επιλογής τα κείμενα του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού σε ποσοστό μέχρι και 25% του συνόλου των κειμένων του βιβλίου.

Γραμματική

Οι ασκήσεις και οι δραστηριότητες του Τετραδίου Εργασιών τυλοφορούνται με βάση το θέμα ή το γραμματικό φαινόμενο που πραγματεύονται. Με τις ασκήσεις και τις δραστηριότητες οι μαθητές εμπνέουν τα γραμματικά φαινόμενα του «Παρατρώ και Μαθαίνω», εξειδικεύονται με το κειμενικό είδος που έχει εισαχθεί ήδη στο Βιβλίο του Μαθητή και ασκούνται στις κοινωνικές λειτουργίες της γλώσσας (λ.χ. απευθυνώ ερωτήσεις, οργανώνω τις πληροφορίες που συνελέξα κ.ά.), με σκοπό την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου. Η επιλογή των γραμματικών φαινομένων παρακολουθεί τα γραμματικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους που εξετάζεται, λ.χ. η διάκριση παρατατικού – αορίστου συσχετίζεται με την αφήγηση, η λειτουργία του επιθέτου με την περιγραφή κ.ά.

Η παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου

Η επικοινωνιακή διάσταση στις ασκήσεις παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου αντιμετωπίζεται σύμφωνα με το συνεχές της γλωσσικής αλληλεπίδρασης. Οι μαθητές συζητούν στην τάξη έχοντας κρατήσει γραπτές σημειώσεις, οργανώνουν την προφορική παρουσίαση ενός θέματος, καταγράφουν τις ερωτήσεις που έχουν να κάνουν κ.ά. Με τον τρόπο αυτό γύρω από ένα θέμα και με έναν επικοινωνιακό σκοπό αναπτύσσουν τις ικανότητές τους να συζητούν, επεξεργαζόμενοι και γραπτά τις απόψεις τους. Με το παρόν εκπαιδευτικό υλικό οι μαθητές ασκούνται στην παραγωγή γραπτού λόγου, γύρω από τον οποίο και με αφορμή τον οποίο αναπτύσσονται διάφορες δραστηριότητες, όπως η οργάνωση μιας έκθεσης παιχνιδιών στην τάξη, η παρουσίαση φωτογραφικού υλικού για ένα συγκεκριμένο θέμα, η δημοσίευση στη σχολική εφημερίδα, η έρευνα για τοπικά οικολογικά προβλήματα κ.ά. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην προ-οργάνωση του γραπτού και του προφορικού λόγου με τη δημιουργία πλάνου συζήτησης ή την καταγραφή συντομών σχολίων, που θα διευκολύνουν το μαθητή να παρουσιάσει ένα αντικείμενο ή την εργασία του στην τάξη. Επιπλέον η παρα-

γωγή τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου άλλοτε βασίζεται στη λεκτική αλληλεπίδραση στην ομάδα και άλλοτε στην ατομική προσπάθεια του μαθητή.

Η παραγωγή του γραπτού λόγου προετοιμάζεται με τα εξής στάδια: (1) κατανόηση της δομής των κειμένων ανά είδος λόγου μέσω της επεξεργασίας των κειμένων του Βιβλίου Μαθητή, (2) αναγνώριση και αναπαραγωγή της δομής αυτής σε επιμέρους ασκήσεις με επικοινωνιακό σκοπό προσομοιωμένα σε δράσεις της κοινωνικής πραγματικότητας, (3) τελική παραγωγή γραπτού κειμένου με κατευθυντήριες οδηγίες. Οι μαθητές εισάγονται αρχικά στα κείμενα ή στους κειμενικούς τύπους που πραγματώνουν το εξεταζόμενο είδος λόγου, αναπαραγούν τη δομή και τα βασικά γλωσσικά χαρακτηριστικά του [βλ. πρώτο και δεύτερο τεύχος] και στη συνέχεια εμπνέδωνουν τις κειμενικές λειτουργίες, καθώς διαπιστώνουν τις αλλαγές της δομής του κειμενικού είδους, όταν αλλάζει το επικοινωνιακό πλαίσιο [βλ. δεύτερο και τρίτο τεύχος].

Επισημαίνεται ότι η παραγωγή γραπτού λόγου καλύπτει μια ποικιλία κειμενικών τύπων, λ.χ. από τη σύνταξη μιας ευχετήριας κάρτας και τη γραπτή οργάνωση ενός πλάνου για τη συγγραφή μιας ιστορίας μέχρι τη σύνταξη σελίδων ημερολογίου και τη γραπτή συνέχεια μιας ιστορίας. Για τις δραστηριότητες γραπτού λόγου θα πρέπει να χρησιμοποιείται ένα ξεχωριστό τετράδιο, γιατί δεν μπορεί να προβλεπεται πάντα ο αναλογος χώρος στο Τετράδιο Εργασιών.

Δελτία αυτοαξιολόγησης

Με τα δελτία αυτοαξιολόγησης οι μαθητές εντοπίζουν, στο επίπεδο των γνώσεων, των στάσεων και των δεξιοτήτων, τι έχουν κατανοήσει και σε τι συναντούν δυσκολίες. Τα δελτία αυτοαξιολόγησης δεν αποσκοπούν μόνο στον έλεγχο εμπέδωσης των γνώσεων από το μαθητή, αλλά και στη συνειδητοποίηση των στάσεων που έχει υιοθετήσει.

Τα δελτία αυτά διαμορφώνονται βαθμιαία ανά τεύχος, ώστε ο μαθητής να είναι σε θέση να αξιολογεί βασικές πτυχές της παραγωγής λόγου, καθώς και τη διαδικασία αυτής της παραγωγής σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Ο μαθητής, σε συνεργασία με το δάσκαλο, καλό είναι να επιλέγει και να τοποθετεί τις εργασίες του σε ένα φάκελο (portfolio), όπου θα φαίνεται η εξελικτική του πορεία στο μάθημα της Γλώσσας. Η ποικιλία και το εύρος των δραστηριοτήτων, οι οποίες προτείνονται στο Βιβλίο Μαθητή και στο Τετράδιο Εργασιών, δίνουν τη δυνατότητα στο μαθητή να περιλάβει στο φάκελό του διαφορών ειδών εργασίες: ερωτηματολόγια, ημερολογιακές καταγραφές, ζωγραφίες, κάρτες, προσκλήσεις, ομαδικές εργασίες κ.ά. Στις εργασίες αυτές αποτυπώνεται όχι μόνο το τι γνωρίζει αλλά και το τι μπορεί να καταφέρει ο μαθητής στο μάθημα της Γλώσσας.

Είναι αναγκαίο να γίνεται κατά διαστήματα μια ανασκόπηση του φακέλου από το δάσκαλο, όπου θα αξιολογούνται η προσπάθεια και η πρόοδος του μαθητή σε συνεργασία με αυτόν. Παράλληλα ο μαθητής με τη βοήθεια του δασκάλου θα θέτει τους επομένους στόχους του και θα ενθαρρύνεται για να τους πραγματοποιήσει.

Μεσα από αυτή τη διαδικασία, ο μαθητής μαθαίνει να οργανώνει τις εργασίες του, να παρατη-

ρει τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους, να θέτει στόχους αυτοβελτίωσης, διαπιστώνοντας την πρόοδο που έχει κάνει.

Για τους μαθητές με μαθησιακές ελλείψεις και δυσκολίες απαιτούνται προσαρμογές, στο μέτρο του δυνατού, τόσο σε επίπεδο μαθησιακών στόχων και διδακτικής προσέγγισης όσο και σε επίπεδο μαθησιακού περιβάλλοντος, δραστηριοτήτων και αξιολόγησης (βλ. ΥΠ.Ε.Π.Θ.-Π.Ι., 2004 & Tomlinson, 2004). Ειδικά σε ό,τι αφορά το διδακτικό υλικό, οι μαθητές με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες επωφελούνται, μεταξύ άλλων, από διαφοροποιήσεις όπως:

- τη συμπλήρωση ή την αντικατάσταση γραπτών οδηγιών με προφορικές.
- τον επιμερισμό δραστηριοτήτων σε μικρότερα βήματα.
- τη μεταγραφή κειμένων και εργασιών σε απλούστερο λεξιλόγιο και σύνταξη.
- τη μαγνητοφώνηση αναγνωστικού και ασκησιακού υλικού.
- τη συντόμευση ή την περιληπτική απόδοση κειμένων.
- την υπογράμμιση κυρίων σημείων.
- την ελάττωση ύλης και εργασιών.
- την εκπόνηση συμπληρωματικού μαθησιακού υλικού.
- τη διαμόρφωση ασκήσεων απλούστερης τυπολογίας (π.χ. ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, αντιστοιχίσεων, «ναι-όχι», συμπλήρωσης κενών, σύντομων απαντήσεων).
- τη δυνατότητα προφορικής παρουσίασης/εξέτασης.
- την ένταξη πρόσθετου εποπτικού υλικού.
- την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
<p>Εισαγωγική ενότητα Ας γνωριστούμε καλύτερα</p> <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες</p> <p>3.1 Πάλι μαζί!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Βελτιστοποιημένο σχολείο 2. Επιστροφή στα βιβλία! 3. Το σχολείο παίζει στο γήπεδο 4. Δημόσιο Σχολείο Τραβιόλας Ηρακλίου 5. Δεν είναι τραβιόλα ο δάσκαλ! 6. Ένα άλλο περιστατικό <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες</p>	<p>Γνώριμα με το σχολείο παίζοντας</p> <p>Επιστροφή με τους συμμαθητές και τους γονείς</p> <p>Σχολικές ανηλίες</p> <p>Σχολικά παιχνίδια</p>	<p>Εισαγωγή στην Αναφορική Διάλεκτο Παράθεση Αφήγηση</p> <p>Λογισμικό κείμενα κείμενα σχετικά με φωνητικές (Μεταφράσεις) μεταφράσεις (μεταφράσεις) αφήγηση</p> <p>εμπειρικό κείμενο από ιστορίες/κείμενα, χάρτες</p>	<p>□ μαθητές αποκτά δεξιότητες ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν</p> <ul style="list-style-type: none"> • να διακρίνουν επιμέρους και γενικότερα • να ζητήσουν και να δώσουν πληροφορίες • να παρουσιάσουν το σχολείο του • να προσέχουν σχολικές δραστηριότητες • να συζητούν προβλήματα και να προσέχουν λύσεις • να αφηγηθούν ένα περιστατικό με τη βοήθεια εικόνων 	<p>• Δομή προτάσης: Υ.Ρ.</p> <p>• Το γραμματικό πρόβλημα</p> <p>• Διακρίνει ομοειδή στοιχεία στο κείμενο</p> <p>• Ομοειδή στοιχεία γίνονται αναφορική</p> <p>• Εμπειρικό κείμενο</p> <p>• Σχολικά παιχνίδια (παιχνίδια δραστηριότητας)</p> <p>• Τραβιόλα</p> <p>• Αξιολόγηση (αποτίμηση) κείμενων, σχολικών κειμένων</p> <p>• Παράθεση, και ηθικός παραλληλισμός</p>
<p>1.2 Στο σπίτι και στη γειτονιά</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Αγαπητό μου παιχνίδι 2. Η φίλη μου η Ασημένια 3. Το παιχνίδι μας παιχνίδι 4. Στη νέα μας γειτονιά <p>Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες</p>	<p>Ειδικός χρόνος και δραστηριότητες (στη γειτονιά)</p> <p>Παιχνίδια παιχνίδια</p> <p>ομοειδή</p> <p>Σχέσεις στο σπίτι και στη γειτονιά</p>	<p>Αναφορικός Λόγος: Παράθεση</p> <p>Λογισμικό κείμενα εμπειρικό κείμενο παραλληλισμός κείμενα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • να επιφέρει ένα ποσοτικό πρόβλημα (βασικά του προβλήματα) στην λύση • να επιφέρει ο ή τον διακρίνει • να παρουσιάσει στοιχεία παρόμοια και ομοειδή (παρόμοια στοιχεία) • να αφηγηθεί τις πληροφορίες που δίνονται σε ένα κείμενο σε αναφορική διατύπωση, πινάκων 	<p>• Σημειώσεις κείμενων με άλλα γράμματα</p> <p>• Δομή προτάσης: Υ.Ρ.Α.</p> <p>• Ομοειδή (γενικά) στοιχεία</p> <p>• Κείμενο ομοειδή</p> <p>• Το σπίτι</p> <p>• Εισαγωγή (αποτίμηση) ενότητας και παρατήρησης</p> <p>• Τα παιχνίδια σχετικά με την γειτονιά</p> <p>• Εισαγωγή</p> <p>• Αξιολόγηση (αποτίμηση) κείμενων, ομοειδή</p>

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
1.5 Η πατρίδα μας πορεύεται 1. Η σημαία 2. Σταν Αλεξάντα του 1940 3. Για το Πολιτιστικό Προτεινόμενη Διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες	ιστορία γεγονότα και επετεία Η σημαία της σημαίας Η 28η Οκτωβρίου 1940 Γιορτή του Πολιτιστικού	Αναφορικός Λόγος Αφήγηση Αναλυτικός λόγος Περιληπτικός λόγος διάφορα κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • να διακρίνει απροσεχτικές με τα συντακτικά στοιχεία φράση • να συνειδητοποιεί πληροφορίες για τη μεντορία αυτή • να αξιοποιεί τις πληροφορίες για το πως είναι τα γεγονότα παραστατικές φράσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Παράθετο επίθετο • Ο Απρόσεχτος ή ο Παραστατικός στην κείμενωση φράση • Η μεντορία των σταθμών δομής της μεντορίας • Χρονική επιφύλαξη • Εμπλεκτικές προτάσεις • Η ιστορική σύνδεση της σημαίας με την αίσθηση πατριωτισμού • Αποκωδικοποίηση • Μελέτη επιφύλαξης λέξεων φράσεων (προσέγγιση) λέξης με βάση οιονείτες λέξεις (παιχνίδια)
2.1 Πολιτικός υπάλληλος στα Αιβά 1. Η μάχη γράβει στο χέρι 2. Η μάχη γράβει στο χέρι (αυτογραφία) 3. Τόσο γρήγορα δεν ξεχνάμε! Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες	Ανάμνηση γεγονότων Στρατιωτικό κείμενο Λόγος στη φύση και στη ζωή των ανθρώπων	Αναφορικός Λόγος Αφήγηση Αναλυτικός κείμενο διάφορα κείμενα ποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • να ανακρίνει απροσεχτικές • να ανακρίνει χρονικά και αιτιολογικά στοιχεία μιας φράσης • να παραθέτει την ηλικία μιας απροσεχτικής • να παρανοεί παραστατικές και μεντορικές • να συνειδητοποιεί τις πληροφορίες σταθμών • να αξιοποιεί το κείμενο μιας απροσεχτικής • να ανακρίνει μια ποίηση απροσεχτικής 	<ul style="list-style-type: none"> • Παράθετο επίθετο • Ο Απρόσεχτος ή ο Παραστατικός στην κείμενωση φράση • Χρονική επιφύλαξη • Εμπλεκτικές προτάσεις • Η ιστορική σύνδεση της σημαίας με την αίσθηση πατριωτισμού • Αποκωδικοποίηση • Μελέτη επιφύλαξης λέξεων φράσεων (προσέγγιση) λέξης με βάση οιονείτες λέξεις (παιχνίδια)
2.2 Ιστορίες του γιγαντώ 1. Ο γιγαντώνας και το κούρσι 2. Κάτω από το χέρι 3. Ο κύριος Γυρτός Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες	Ανάμνηση της αίσθησης της μεντορίας Λόγος στη φύση και στην ιστορία Ανάμνηση γράβει	Αναφορικός Λόγος Αφήγηση Αναλυτικός κείμενο Βραχυπρόσθετος λόγος Λόγος κέρου	<ul style="list-style-type: none"> • να ανακρίνει απροσεχτικές • να παρανοεί χρονικά και αιτιολογικά στοιχεία μιας φράσης • να συνειδητοποιεί πληροφορίες που εκμεταλλεύονται απροσεχτικές • να αξιοποιεί το κείμενο μιας απροσεχτικής με ένα συγκεκριμένο σκοπό • να ανακρίνει με ποίηση τρόπο 	<ul style="list-style-type: none"> • Παράθετο επίθετο • Ο Απρόσεχτος ή ο Παραστατικός στην κείμενωση φράση • Χρονική επιφύλαξη • Εμπλεκτικές προτάσεις • Η ιστορική σύνδεση της σημαίας με την αίσθηση πατριωτισμού • Αποκωδικοποίηση • Μελέτη επιφύλαξης λέξεων φράσεων (προσέγγιση) λέξης με βάση οιονείτες λέξεις (παιχνίδια)

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
2.3 Έλα στην παρέα μας! 1. Αόριστο γενέθλια 2. Μπαρμπατζήματα 3. Φιλάροισες 4. Από το μπαρλόκιο του Ελτόν 5. Το γαρομένο Αδάμ Προτεινόμενη Διδασκαλία (3 Διδασκτικές ώρες)	Κοινωνίες και φιλικές σχέσεις Διασποράς/επισκέψεις χρόνου διασκέδαση κοινωνική ευθύνη/εθελοντισμός	Κατευθυντικός Λόγος Οδηγία Επιχειρηματολογία Λειτουργικά κείμενα, χρονο-σπασ κείμενα (αποστάσεις, λίστες, προκηρύξεις, χρονο-προγραμματίες, διαφημίσεις, φυλλάδια, εντύπια με οδηγίες χρήσης και οδηγίες κατασκευής)	<ul style="list-style-type: none"> • να αποκωδώνει οδηγίες και να συντάσσει συνοπτικές παραστάσεις • να συγκρίνει/αξιολογεί τις διαφορές παραστάσεων • να συντάσσει λίστες • να συντάσσει προκηρύξεις/αγγελίες με την κατάλληλη τόνση 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρήματα που εκφράζουν διαδικασία οδηγίες. • Η παράταξη Ένταξη και Αποστολή • Ο Μελιόλιθος Σίγματος και ο Εξωκρουστικός Μελιόλιθος της ενταξιακής φωνής • Επιφώνημα (που έρχεται σε διαδικασία μιας οδηγίας σε χρονική σειρά (χρονική) και δηλώνουν τον τρόπο εκτέλεσης μιας οδηγίας (πρακτική) • Επιφώνημα/πρόταση • Συνέλιξη (κλίση και σχηματισμός) • Τα κριματικά που και πως • Σημάτα επίθεσης (παικτα, ζωηρωτικά, βαρυστασια) • Μελιόλιθοι (απόθετες κλίσεις, πτώσεις, αλληλοπαρα)
2.4 Ανήρτα και μηχανές 1. Φιλάροισες, ένα ολόκληρο ανάστημα 2. Μηχανές 3. Το γαρομένο 4. Στο Αίθριο Μίτρο Προτεινόμενη Διδασκαλία: (3 Διδασκτικές ώρες)	Τεχνολογία επιστημονικά επιτεύγματα	Κατευθυντικός Λόγος Επιχειρηματολογία Οδηγία Εγκυκλοπαιδικό κείμενο Διασποράς/επισκέψεις, απο-φορολογία, οδηγίες, χρονο-προγραμματίες, διαφημίσεις, φυλλάδια, εντύπια με οδηγίες χρήσης και οδηγίες κατασκευής)	<ul style="list-style-type: none"> • να εκφράζει και να αξιολογεί τη γνώμη του για στην ζωή • να συντάσσει οδηγίες • να διατυπώνει συμπεράσματα για τη σωστή λειτουργία μιας μηχανής • να διατυπώνει αποσκευασίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Ο Παρατίκλος της ενταξιακής φωνής (κλίση, φωνή) • Προσεταιρη Αποστολή • Μηχανές (ενταξιακή φωνή) • Οδηγίες/αποθετικές κλίσεις/μηνύματα • Επίθετα, ονόμα • Διασποράς/επισκέψεις από τους οδηγικούς τύπους των προσημωμένων διαστημάτων • Οδηγίες και παραστάσεις • Μελιόλιθοι (αποθετικές, παραστάσεις, κλίσεις) • Παρατίκλος, κλίσεις/επίθετα

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ / ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
2.5 Γιορτές και Φεστιβάλ 1. Να μου του σταθμού εν όνομα 2. Να το ποίησε. 3. Αποκρίες 4. Η κληρονομιά του Ψάδιου 5. Ο Ευαγγελιστής της Βλατοκού Προτεινόμενη Δραστηριότητα: 8. Διδασκαλία κειμένου	Ιστορικά και θρησκευτικά γεγονότα Χριστούγεννα Πρωτογενής Παιδείας Αποκρίες ο Ευαγγελιστής της Βλατοκού η Ελληνική Επιστολή	Αναφορικός Λόγος Αφήγηση Περιγραφή Λειτουργικός κείμενο Λατρευτικό	<ul style="list-style-type: none"> να συνεισφέρει πληροφορίες για το ήθη και τα έθιμα μιας κοινωνίας να αφηγηθεί τη συμπεριφορά του σε συγκεκριμένες εξαιρετικές περιπτώσεις να ξεκαρδίσει τη γνώση του για την ερασιώδη ζωή 	
3.1 Ήταν για φάρμα... 1. Το ταξίδια του παππού μου 2. Το ταξίδια του παππού μου (συνηγορία) 3. Μια αληθινή ιστορία 4. Στο σπίτι του Αχιλλού 5. Γεια σου παππού σου Βενέτα Προτεινόμενη Δραστηριότητα: 12. Διδασκαλία κειμένου	Φανταστικά ταξίδια Περιπέτειες Δραστηριότητες αλληλεγγύης	Αναφορικός Λόγος Αφήγηση (Ε) Λειτουργικό κείμενο , κείμενο συνηγορίας, φανταστικό, διηγηματικό, πληροφοριακό κείμενο.	<ul style="list-style-type: none"> να αποδώσει περιληπτικά το νόημα ενός κειμένου να ηχογραφήσει πληροφορίες να συζητήσει αφήγηση με φανταστικά και πραγματικά στοιχεία να ξεκαρδίσει τη συναισθηματική του αντίδραση σε μια αφήγηση να είναι προετοιμασμένος για την εξέλιξη της ηλικίας μιας ιστορίας 	<ul style="list-style-type: none"> Κύρια εθιμικά στοιχεία Το σπίτι της παλιάς Δοκίμια Περιπέτειας και Αποκρίες (συνηγορία) Δοκίμια Μυθολογία Εξακολουθητικού και Μυθολογία για Στήριξη (συνηγορία) Ρηγάτα σε οβίδα Μελέτιο (αποκριντικές μέλιτες, αυθεντικές μέλιτες) Μεταφρασμένη σφραγίδα ΚΕΣΕΜ-Φορολογίας Παράδοση, παράδοση

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ				
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΘΕΜΑΤΑ	ΕΙΔΗ ΛΟΓΟΥ/ ΕΙΔΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
3.2 Τον κόσμο να φτιάξω 1. Το πιο γλυκό φρούτο 2. Το πιο γλυκό φρούτο (συνήθεια) 3. Φρούτα 4. Καλή όρεξη! 5. Ο Καραγκόζης φεύγει νωρίς Προτεινόμενη Διάρκεια: 14 διδακτικές ώρες	Λαϊκός πολιτικός Αναρτητικός τερματικός – παροδονικό επαγγελματικό Υγιεινός διατροφικός συνήθους	Αφήγηση (E) Παράθεση (E) Οδηγία (E) Επιτηρητικό λόγο (E) Λαϊκό παραμύθι, παροιμία, λαϊκό θέατρο, παρτίδες, λαϊκός λαϊκισμός, λαϊκός πολιτικός κείμενο	<ul style="list-style-type: none"> να διατυπώνει προφορά και γραφή απλό λόγο, ένα διάλογο που ακολουθεί να αφηγείται μια ιστορία σε αλληλεπιδρόσημο με το μέτρο της ομορφιάς να επισημασιολογεί αξιοσημείωτους πληροφορίες από επιτηρητικό κείμενο να χρησιμοποιεί ομοίαια και άλλα σχηματισμούς ομοίαια και άλλα σχηματισμούς ομοίαια στην αφήγηση ενός παραμυθιού 	<ul style="list-style-type: none"> Ορθογραφία ομοίαια σε -ορα Ομοίαια ομοίαια σε -ορα Επίθετα και επίθετα λόγος Ο υποθετικός βόμβος των επίθετων Επιτηρητικό Στοιχεία ομοίαια (ομοίαια ομοίαια ομοίαια) Μετάνοια (σημασία μέτρων ομοίαια ομοίαια) Μεταφορική σημασία φράσεων Υποκορισμός
3.3 Όλοι για σχολείο 1. Του κόσμου τα παιδιά 2. Βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας 3. Η ημερήσια 4. Ένα παιδί νωρίς στο σχολείο Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες	Εκλεκτικός Επιδεικτικός οργάνωσης Επική Διασκευασμένο του παιδιού	Αφήγηση (E) Παράθεση (E) Οδηγία (E) Επιτηρητικό λόγο (E) Λογοτεχνικό κείμενο, οργάνωση, παρτίδες, ομοίαια, ομοίαια ομοίαια ομοίαια ομοίαια ομοίαια	<ul style="list-style-type: none"> να διατυπώνει προτάσεις που οργάνωση με το διασκευασμένο του παιδιού και να ταξινομήσει να επισημασιολογεί πληροφορίες (πληροφορία και ομοίαια) ομοίαια να παραρτά προφορικά και γραπτά ομοίαια με βάση διασκευασμένο πληροφοριακό κείμενο 	<ul style="list-style-type: none"> Αφήγηση ομοίαια Επισημασιολογία ομοίαια Αφήγηση Μετάνοια ομοίαια μέτρων ομοίαια
3.4 Γεμάτη και ξυπόλητη 1. Πόρτα, κλειδί, Πόρτα! 2. Ο Μάρκος με το στήθος 3. Το καλοκαίρι Προτεινόμενη Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες	Ηθική και ομοίαια του Πόρτα, κλειδί, Φυσικό λόγο (Πόρτα, κλειδί), Καλοκαίρι, ομοίαια	Αφήγηση (E) Οδηγία (E) Λογοτεχνικό κείμενο, παρτίδες, ομοίαια	<ul style="list-style-type: none"> να παραρτά ήθη και έθιμα να επισημασιολογεί πληροφορίες του ομοίαια με επικριτική ομοίαια να παραρτά ήθη και έθιμα ομοίαια 	

(E) Στο τέλος της ενότητας παρατίθεται η δομή και η μεθοδολογία των εργασιών ομοίαια που απαιτούνται ομοίαια στην εξασφάλιση ομοίαια στην εξασφάλιση ομοίαια

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ – ΔΙΔΑΚΤΑΣΙΕΙΣ

Α' ΤΕΥΧΟΣ	Β' ΤΕΥΧΟΣ	Γ' ΤΕΥΧΟΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ένθεση στην ομάδα • Καθοδηγούμενη συμμετοχή σε ασκήσεις και δραστηριότητες • Εκτέλεση εργασιών, αφού έχει προηγηθεί αλληλεπίδραση στην ομάδα • Ταξινόμηση εργασιών και παρατηρήσεων • Οργάνωση δραστηριοτήτων σε συνεργασία με την ομάδα • Χρήση εννοιολογικών χαρτών για την καλύτερη επεξεργασία και κατανόηση των κειμένων • Διατύπωση ερωτημάτων μέσω δραστηριοτήτων (γλώσσα του σμαρτάκι) • Ανάγνωση εκφωνημένων κειμένων (φωτογραφιών, σχεδιαγραμμάτων κ.ά.) • Ανάγνωση παραλληλίων κειμένων για την αντίληψη πληροφοριών. • Επίλυση προβλήματος με διακρίνιση των ατων 	<ul style="list-style-type: none"> • Απεικονιστικά παιχνίδια (ο μαθητής ως δημιουργός της σύνδεσης μιας ιστορίας) • Διαδικασίες οργάνωσης και συμμετοχής σε καλλιτεχνικά έργα (π.χ. με έμφαση σε λογοτεχνικά είδη λόγου (θεατρικό κείμενο, ποίηση κ.α.) • Πρωτόβλημα εξέταση με τον εντοπισμό λόγων (απόδειξη) (γλώσσα και ΜΜΕ) • Αυτοεπιβεβαιωμένη συμμετοχή σε ασκήσεις και δραστηριότητες • Συνθεση ιστοριών και ομοίων φορέων εργασιών • Αξιολόγηση της επίθεσης κριτικών κειμένων σε κοινωνικές διαδικασίες (π.χ. προσκήλυτος κ.α.) • Ταξινόμηση - οργάνωση: εύρεση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα σε μίθους, αντικείμενα, αφηγηματικά συμβάντα • Καλλιτεχνικές κατασκευές (κόλλες, ζωγραφική) και ελεύθερη έκφραση αφηρημένων γραμμών για αυτές 	<ul style="list-style-type: none"> • Αφήγηση σε αλληλεπίδραση με το μέλος μιας ομάδας • Ταξινόμηση και αξιολόγηση πληροφοριών • Διατύπωση καλλιτεχνικής έκφρασης • Διαμόρφωση δραστηριοτήτων κειμένου • Αξιολόγηση της εξέλιξης της τεχνικής σε σχέση με τα παραγόμενα προϊόντα • Ψυχολογικές δεξιότητες για υποστηρικτικό λόγο (π.χ. κατασκευή θεατρικού έργου) • Οργανωτικές δεξιότητες στη διαχείριση της ομάδας κειμένου (π.χ. με στόχο την υγιεινή διατήρηση των μεθόδων) • Διαμόρφωση πρωτοβουλίας έκφρασης (π.χ. συνταγή, ερευνητικό κείμενο και συνεντεύξεις με διάφορους) • Οργάνωση εθελοντικών πρωτοβουλιών • Επίλυση τριών παραβάνων σε κοινωνικά προβλήματα • Συμμετοχή σε θέματα αλληλεγγύης

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

- **Αντίθετα** (1,2,2 Β.Μ. / 2,1,1 Β.Μ. / 2,2,3 Β.Μ. / 2,1,2 Τ.Ε. / 3,2,1 Β.Μ. / 3,2,4 Β.Μ. / 3,3,2 Β.Μ.)
- **Αντωνυμίες**
Προσωπικές (2,2,1 Β.Μ. / 1,6,1 Τ.Ε.)
Κτητικές (2,2,3 Β.Μ. / 1,6,3 Τ.Ε.)
- **Αρθρα**
1. Οριστικό άρθρο (1,1,4 Τ.Ε.)
2. Αόριστο άρθρο (1,3,2 Β.Μ. / 1,3,2 Τ.Ε.)
3. Διακρίση αρθρών της κα. πς (1,3,3 Β.Μ. / 1,3,3 Τ.Ε.)
4. Διακρίση οριστικού – αόριστου (2,4,1 Β.Μ. / 2,2,1 Τ.Ε.)
5. Διακρίση αρθρών – προσωπικών αντωνυμιών (2,4,1 Β.Μ. / 2,2,1 Τ.Ε.)
- **Αρκτικόλεξα** (2,1,3 Β.Μ. / 3,3,2 Β.Μ.)
- **Ελλειπτικές προτάσεις** (1,5,3 Τ.Ε.)
- **Επίθετα**
1. Γενή (1,2,3 Τ.Ε.)
2. Απαιτούργια (1,2,3 Β.Μ. / 1,2,3 Τ.Ε. / 1,3,2 Τ.Ε. / 2,2,3 Β.Μ. / 3,1,2 Β.Μ. / 3,2,1 Β.Μ. / 3,3,4 Β.Μ.)
3. Παραθετικά (1,2,4 Τ.Ε. / 2,1,3 Β.Μ. / 1,5,3 Τ.Ε. / 2,4,1 Τ.Ε.)
4. Το επίθετο πάλυς (3,1,2 Β.Μ. / 2,3,2 Τ.Ε.)
5. Αριθμητικά επίθετα (3,3,3 Β.Μ. / 2,5,3 Τ.Ε.)
- **Επιρρήματα**
Τοπικά (1,2,4 Τ.Ε.)
- **Επιφωνήματα** (3,2,5 Β.Μ. / 2,4,5 Τ.Ε.)
- **Ευθύς – πλάγιος λόγος** (3,2,1 Β.Μ. / 2,4,1 Τ.Ε.)
- **Οικογένειες λέξεων** (1,1,5 Β.Μ. / 1,3,3 Β.Μ. / 2,1,2 Β.Μ. / 3,1,2 Β.Μ.)
- **Ομώνυμα** (2,4,4 Β.Μ.)
- **Ουσιαστικά**
1. Διακρίση ουσιαστικών από ρήματα (1,1,3 Τ.Ε.)
2. Κύρια ονόματα (1,2,1 Β.Μ. / 1,2,1 Τ.Ε. / 3,1,3 Β.Μ. / 2,3,3 Τ.Ε. / 3,1,5 Β.Μ.)
3. Ενικός – Πληθυντικός (1,1,4 Τ.Ε. / 1,1,5 Τ.Ε. / 1,2,3 Τ.Ε. / 1,3,2 Τ.Ε. / 1,4,1 Τ.Ε. / 2,4,3 Τ.Ε.)
4. Γενος (1,1,4 Τ.Ε. / 1,3,2 Τ.Ε.)
5. Κλίση ουσιαστικών γενικά (1,1,5 Τ.Ε.)
6. Ονομαστική (1,1,4 Τ.Ε.)
7. Γενική (1,2,3 Β.Μ. / 1,2,3 Τ.Ε.)
8. Αιτιατική (1,3,2 Β.Μ. / 1,3,2 Τ.Ε.)
9. Κλητική (1,3,2 Τ.Ε.)
10. Κλητικό παράδειγμα ουδέτερου σε -ο (1,4,1 Τ.Ε.)
11. Ουδέτερα σε -ι και -ο (1,4,1 Τ.Ε.)
12. Ουδέτερα σε -ια (3,2,5 Β.Μ.)
13. Θηλυκά σε -ιασά (2,4,1 Τ.Ε.)
- **Παθη φωνηέντων** (1,3,1 Β.Μ. / 1,3,1 Τ.Ε.)
- **Παράγραφος** (1,1,4 Β.Μ. / 1,1,4 Τ.Ε. / 1,3,2 Β.Μ. / 1,3,5 Β.Μ. / 2,4,4 Β.Μ. / 3,1,1 Β.Μ. / 3,1,2 Β.Μ. / 3,1,3 Β.Μ.)
- **Παράγωγα επίθετα από ουσιαστικά** (2,4,1 Β.Μ.)
- **Ρήματα**
1. Κλίση (1,2,1 Β.Μ. / 1,2,1 Τ.Ε.)
2. Διακρίση ρημάτων σε -ο και -μαι (1,2,2 Β.Μ.)
3. Βοηθητικά ρήματα εμαι (1,2,1 Β.Μ. / 1,2,1 Τ.Ε.)
4. Αόριστος – Παρατατικός του εμαι (1,5,2 Τ.Ε.)
5. Ενσώπιτος ενεργητικής – παθητικής (1,2,2 Β.Μ. / 1,2,2 Τ.Ε. / 1,5,3 Τ.Ε.)
6. Ρήματα σε -ίζω (1,4,1 Τ.Ε.)
7. Ρήματα σε -ώνω (1,4,2 Τ.Ε.)
8. Ρήματα σε -αβύ (3,1,1 Β.Μ.)
9. Αόριστος (2,1,2 Β.Μ. / 1,5,2 Τ.Ε. / 2,3,1 Τ.Ε.)
10. Παρατατικός (2,1,2 Β.Μ. / 1,5,2 Τ.Ε. / 1,6,3 Τ.Ε. / 2,2,2 Τ.Ε. / 2,3,1 Τ.Ε. / 2,4,3 Τ.Ε.)
11. Μέλλοντας Εξак. (2,3,1 Β.Μ. / 2,1,1 Τ.Ε. / 2,3,4 Τ.Ε.)
12. Μέλλοντας Σηγιατικός (2,3,1 Β.Μ. / 2,1,1 Τ.Ε. / 2,2,1 Τ.Ε. / 2,3,4 Τ.Ε.)
13. Προσθητική Ενσώπιτος – Αόριστου (2,1,2 Τ.Ε. / 2,2,1 Τ.Ε. / 2,2,3 Τ.Ε. / 2,4,4 Β.Μ.)
14. Μετοχές ενεργητικής (2,4,4 Β.Μ. / 2,2,4 Τ.Ε.)
- **Σημεία στίξης / ορθογραφικά σημάδια**
1. Τέλεια (1,1,4 Τ.Ε. / 1,3,4 Τ.Ε.)
2. Κάμμα (1,3,4 Β.Μ. / 1,3,4 Τ.Ε. / 1,5,2 Τ.Ε.)
3. Ερωτηματικό (1,1,2 Τ.Ε. / 2,1,5 Τ.Ε.)
4. Θαυμαστικό (2,1,4 Τ.Ε. / 2,4,5 Τ.Ε.)
5. Παύλα (2,3,5 Β.Μ. / 2,1,5 Τ.Ε.)
6. Αποσπαστικά (1,3,4 Β.Μ. / 1,3,4 Τ.Ε.)
7. Εισαγωγικά (3,2,2 Β.Μ. / 2,4,2 Τ.Ε.)
8. Διπλή τελεία (3,2,2 Β.Μ. / 2,4,2 Τ.Ε.)
9. Απόστροφος (1,3,1 Β.Μ. / 1,3,1 Τ.Ε.)
- **Συλλαβισμός** (1,2,3 Β.Μ. / 1,6,2 Τ.Ε. / 2,2,2 Β.Μ.)
- **Σύνδεσμοι**
Χρονικοί (1,5,2 Τ.Ε.)
Αιτιολογικοί (1,5,2 Τ.Ε.)
- **Συνθετός λέξεις** (1,2,2 Β.Μ. / 1,4,2 Τ.Ε. / 2,1,2 Β.Μ. / 2,2,5 Β.Μ. / 2,3,2 Β.Μ. / 2,3,3 Β.Μ. / 2,3,4 Β.Μ. / 3,1,3 Β.Μ. / 3,1,4 Β.Μ. / 3,2,3 Β.Μ. / 3,3,4 Β.Μ.)
- **Συνώνυμα** (1,3,1 Β.Μ. / 1,3,5 Β.Μ. / 1,4,1 Β.Μ. / 2,3,5 Β.Μ. / 3,1,3 Β.Μ. / 3,1,4 Β.Μ. / 3,3,4 Β.Μ.)
- **Σχήματα λόγου**
Παρομοίωση (1,3,1 Τ.Ε. / 1,3,5 Τ.Ε.)
Προσωποποίηση (2,2,2 Β.Μ.)
- **Τελικό -ν** (1,4,3 Β.Μ. / 1,4,3 Τ.Ε.)
- **Τονισμός** (1,4,3 Τ.Ε. / 1,4,3 Β.Μ. / 1,6,1 Τ.Ε. / 2,2,2 Β.Μ. / 2,3,4 Β.Μ. / 2,1,4 Τ.Ε. / 2,1,5 Τ.Ε.)
- **Τοποθέτηση λέξεων σε αλφαριθμητική σειρά** (1,1,4 Β.Μ. / 1,4,1 Β.Μ. / 1,4,3 Β.Μ. / 1,3,4 Β.Μ. / 1,3,5 Β.Μ. / 2,4,3 Β.Μ.)
- **Υποκοριστικά** (2,4,5 Τ.Ε.)

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η επανάληψη των γραμματικών φαινομένων ανά θεματική ενότητα και κεφάλαιο.

Ο πρώτος αριθμός αντιστοιχεί στο τεύχος, ο δεύτερος στη θεματική ενότητα και ο τρίτος στο κεφάλαιο.
Β.Μ.: βιβλίο Μαθητή Τ.Ε.: Τετράδιο Εργασιών

Οδηγίες και προτάσεις για την επεξεργασία των ενότητων

■ Α' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Στον πανοραμικό πίνακα παρουσιάζονται συνολικά οι διδακτικοί στόχοι ανά ενότητα και καταπιν επισημαίνονται οι βασικές επιδιωξεις των δραστηριοτήτων και των ασκήσεων του κάθε κεφαλαίου. Επιπλέον οι ασκήσεις που χρήζουν περαιτέρω διευκρινίσεων, και μόνον αυτές, σχολιάζονται εδώ με συντομία. Ο στόχος του πρώτου τευχούς είναι η πρωτοβάθμια εξοικείωση των μαθητών με κείμενα που πραγματώνουν τον αναφορικό και κατευθυντικό λόγο. Αναλόγα κείμενα θα αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας στα επόμενα τεύχη.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Προτεινόμενη Διάρκεια: 2 διδακτικές ώρες

1. Ας γνωριστούμε καλύτερα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Διατύπωση ερωτήσεων-αποκρίσεων με σκοπό τη γνώριμα του μαθητή με τους συμμαθητές του. • Περιγραφή του εαυτού. • Καταγραφή σημειώσεων για τις πληροφορίες που συλλέγονται από τις ερωτο-αποκρίσεις γνώριμα με τους συμμαθητές. • Ρημάτα σχέσης (είμαι, έχω) ανάμεσα στον περιγραφόμενο εαυτό και τους προσδιορισμούς του. • Συλλογή πληροφοριών και καταγραφή τους σε δομημένο κείμενο-έντυπο γνώριμα. • Εξοικείωση με το λεξιλόγιο των κοινωνικών περιστάσεων (συστηνομαι σε κάποιον, γνωρίζομαι με κάποιον).

Β.Μ.: Με δραστηριότητες που παρεπέμπουν σε παιχνίδια, οι μαθητές παροτρύνονται να συστηθούν και να γνωριστούν καλύτερα με παλιά και νέα πρόσωπα της τάξης, συμπεριλαμβανομένου και του δασκάλου. Οι διδακτικές ενέργειες μπορούν να διαφοροποιηθούν και να εμπλουτιστούν από τὰ δάσκαλο της τάξης.

Οι μαθητές εκφράζουν τον εαυτό τους και ταυτόχρονα ανανεώνουν ή και δημιουργούν προϋποθέσεις για σχέσεις συνεργασίας, με δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ενεργητική ακρόαση μεταξύ των παιδιών και τη διαδοχική συμμετοχή όλων. Στην κατεύθυνση αυτή λειτουργεί και η παρουσίαση του κάθε παιδιού από έναν άλλο συμμαθητή του.

Επισημαίνεται ότι με τις δραστηριότητες αυτές δίνεται η δυνατότητα να περιγραφεί/ συστηθεί ο βιολογικός εαυτός (φυσικά χαρακτηριστικά), ο κοινωνικός εαυτός που αφορά μια συγκεκριμένη κοινωνική θέση («είμαι μαθητής της Γ' τάξης Δημοτικού», «είμαι από την Ουκρανία»), ο ψυχολογικός εαυτός («είμαι πεσματάρης», «συμπαθώ-αντιπαθώ, «μου αρέσει – δε μου αρέσει το Χ») και ο καθολικός εαυτός («είμαι ένα παιδί»). Οι διαστάσεις αυτές εξαρτώνται από τις συνθήκες που δημιουργούνται στην ομάδα της τάξης, λ.χ. από το πόσο ο μαθητής νιώθει ασφαλής στο σχολικό περιβάλλον κ.ά. Για το λόγο αυτό ο δάσκαλος πρέπει να είναι εξαιρετικά προσεκτικός με τέτοιου είδους δραστηριότητες και είναι θεμιτό να συμμετάσχει και ο ίδιος σε αυτές συστηνοντας τον εαυτό του.

Στο επίπεδο της λεξικογραμματικής τα παιδιά εξοικειώνονται επικοινωνιακά με τη χρήση των ρημάτων σχέσης (είμαι και έχω) ανάμεσα στον περιγραφόμενο εαυτό και τους προσδιορισμούς του.

Για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων πρέπει να υπάρχουν στην τάξη μικρά χρώματιστα χαρτόνια ή χαρτιά. Οι κάρτες των παιδιών μπορούν να αναρτηθούν στην τάξη.

Τ.Ε.: Η άσκ. 1 δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να συμπληρώσει ένα κατευθυνόμενο ατομικό δελτίο και να εισαχθεί έτσι στην παραγωγή γραπτού λόγου. Τα παιδιά παρουσιάζουν στην τάξη στοιχεία της «ταυτοτη-

τάς τους ανακινώντας προσωπικές τους προτιμήσεις και επιθυμίες. Πριν από τη γραπτή άσκηση είναι καλά να έχει προηγηθεί προφορικά η συμπλήρωση του ατομικού δελτίου.

Στην άσκ. 2 συσχετίζουν το εικονικό και το γλωσσικό στοιχείο του αινίγματος που παρατίθεται και καλούνται με βάση το δοσμένο υποδείγμα να συστηθούν συντάσσοντας ένα δικό τους αίνιγμα που θα παραπέμπει σε κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του χαρακτήρα ή της εμφάνισής τους. Οι μαθητές λειτουργούν αφαιρετικά για να γράψουν το αίνιγμα. Το παραδειγμα με την εικόνα θα τους βοηθήσει. Οι μαθητές, για την παραγωγή του αινίγματος, ταιριάζουν ένα χαρακτηριστικό της εμφάνισής τους με κάτι από όσα δήλωσαν ότι τους αρρέουν στο ατομικό δελτίο.

Για την υλοποίηση δραστηριοτήτων της επόμενης ενότητας, ο δάσκαλος ζητά από τα παιδιά να φέρουν για την επόμενη μέρα πράγματα που έχουν φυλαξει από τις διακοπές τους (φωτογραφίες, καρτ ποστάλ, μικρά ενδυμήματα, εισιτήρια κτλ.) για να δημιουργήσουν μια γωνιά αφιερωμένη στις διακοπές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.1

Πάλι μαζί!

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Στην πρώτη ενότητα του πρώτου τευχούς οι μαθητές εξοικειώνονται σταδιακά με την κυρίαρχη δομή του εκπαιδευτικού υλικού, η οποία αναπτύσσεται, στην τυπική της μορφή, στην επόμενη ενότητα. Η ενότητα αυτή εισάγει (πρωτοβάθμια εξοικείωση) τους μαθητές σε αφηγηματικά και περιγραφικά κείμενα που πραγματώνουν τον αναφορικό λόγο.

1. Θαλασσινό σχολείο

ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με τις διαδικασίες της λογοτεχνικής γραφής. • Ευαισθητοποίηση στις διαδικασίες αναπλαισίωσης του πραγματικού κόσμου στο φανταστικό χώρο της ποιητικής γραφής. • Εισαγωγή στοιχείων του φανταστικού κόσμου στον πραγματικό κόσμο της εμπειρίας των μαθητών μέσω της προφορικής αφήγησης μιας ιστορίας. • Παραγωγή γραπτού λόγου ενταγμένη σε δραστηριότητα της τάξης. • Παραγωγή απαντήσεων σε συγκεκριμένες ερωτήσεις γύρω από μια θεματικά εστιασμένη δραστηριότητα. • Χρήση λέξεων σε λογοτεχνικό περιεχόμενο.

Β.Μ.: Κατά την επεξεργασία του ποιήματος, ο δάσκαλος, ανάμεσα σε άλλα, καθοδηγεί τους μαθητές να αναγνωρίσουν τη φωνή που παρουσιάζει το ποίημα και να διακρίνουν τα πραγματικά από τα φανταστικά στοιχεία του ποιήματος.

Σκοπός της άσκ. 3 είναι τα παιδιά να αντιληφθούν ότι στο ποίημα ο πραγματικός κόσμος του σχολείου αναπλαισιώνεται στον ποιητικό κόσμο του θαλασσινού σχολείου.

Με την άσκ. 4 τα παιδιά εισάγονται στην έννοια της συνεργασίας με την ομάδα και εμπνέονται τη σχέση πραγματικότητας και φαντασίας, καθώς αναδηλώνονται ιστορίες από τις διακοπές τους προσθέτοντας κάτι που δεν είναι αληθινό. Μαθαίνουν επίσης να διατυπώνουν ερωτήσεις για να ανακαλύψουν αν μια πληροφορία είναι αληθινή ή όχι.

Στην άσκ. 5 τα παιδιά αντιγράφουν τους στίχους με προσοχή και επιμέλεια στο χώρο που δίνεται και δε χρησιμοποιούν τετράδια αντιγραφής.

Τ.Ε.: Για τη δραστηριότητα της ασκ. 2 ο δάσκαλος επισημαίνει στα παιδιά ότι το κείμενο τους θα καθαρογραφεί σε μια κάρτα ή σε ένα κομμάτι χάρτι και πως απαιτείται να θεωρήσουν τις γραμμές της άσκησης ως πρόχειρο, όπου επιτρέπεται να κάνουν συμπληρώσεις και διορθώσεις.

Στη δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης, ο δάσκαλος επισημαίνει ότι δεν υπάρχει σωστή και λάθος συμπλήρωση και καλεί τους μαθητές να αποτιμήσουν την προσπάθειά τους με ειλικρίνεια.

2. Επιστροφή στα θρανία!

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με τη σχέση ανάμεσα στα εικονικά (φωτογραφία) και γλωσσικά κείμενα (συνοδευτικά πληροφοριακά κείμενα και λεζάντες σε φωτογραφίες). • Εντόπισμός διαφορών και ομοιοτήτων που προκύπτουν από την ενεργητική και κριτική επεξεργασία των εικόνων και των κειμένων που τις συνοδεύουν. • Συγγραφή λεζάντας σε δοσμένο φωτογραφικό υλικό σχετικό με τη θεματική περιοχή του κεφαλαίου. • Οργάνωση και συγγραφή ερωτήσεων για συλλογή πληροφοριών γύρω από ένα θέμα.

Β.Μ.: Τα παιδιά με αφορμή το φωτογραφικό υλικό συγκρίνουν τάξεις και σχολεία του κόσμου.

Συμπληρωματικές πληροφορίες φωτογραφίας 4

Ορισμένοι μαθητές απομακρυσμένων περιοχών της Αυστραλίας, οι οποίοι ζουν πολλά χιλιόμετρα μακριά από το κοντινότερο σχολείο, διδάσκονται κατ'οίκον, συνήθως υπό την επίβλεψη των γονέων τους. Μέσω ταχυδρομείου λαμβάνουν διδακτικό υλικό και στέλνουν τις εργασίες τους. Επικοινωνούν κάθε πρωί με τους εξ'αποστάσεως δασκάλους τους μέσω ασυρμάτου και ενίοτε μέσω τηλεφώνου και φαξ. Ορισμένες φορές το χρόνο συγκεντρώνονται για εκδηλώσεις, σεμινάρια ή εκδρομές. Τελευταία, ολο και περισσότεροι μαθητές αποκτούν πρόσβαση σε υπολογιστές με δορυφορική σύνδεση.

Με την ασκ. 1 επιδιώκεται η περιγραφή μέσω σύγκρισης διαφορετικών χωρών. Εν προκειμένω, η σύγκριση της τυπικής τάξης ενός ελληνικού σχολείου με την ιδιαίτερη τάξη από το Μπανγκλαντές προσφέρει το επικοινωνιακό πλαίσιο, ώστε η περιγραφή του ξεχωριστού χωρού να γίνει μέσω της σύγκρισης με ένα χώρο που κατά τεκμήριο είναι γνωστό στους μαθητές. Εδώ οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες ομοιότητα - διαφορά στο χώρο-χρόνο πραγματοποιούνται στο επικοινωνιακό πλαίσιο παραγωγής περιγραφικού προφορικού λόγου.

Στην ασκ. 4 με την τίτλοφόρηση των φωτογραφιών οι μαθητές ασκούνται στο συσχετισμό ανάμεσα στο γλωσσικό και το εικονικό μέρος. Για τη δημιουργία του τίτλου, μπορούν οι μαθητές να αξιοποιήσουν το συνοδευτικό κείμενο κάθε φωτογραφίας αλλά και στοιχεία που προέκυψαν από τη συζήτηση στην τάξη με αφορμή τις εικόνες.

Τ.Ε.: Στην ασκ. 1 οι μαθητές ασκούνται στη συγκέντρωση και συνταξη ερωτημάτων/αποριών, αφού έχει προηγηθεί συζήτηση. Για να αποφευχθεί η συμπλήρωση της άσκησης από κάποια μόνο παιδιά, ο δάσκαλος τονίζει ότι τα μέλη της ομάδας πρέπει να συμμετέχουν σε ισότιμη βάση και να απαντούν εναλλάξ.

Με την ασκ. 1 έχουμε παραγωγή ερωτηματικών προτάσεων που προέρχονται από το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο της ομαδικής συνεργασίας, με σκοπό την καταγραφή ερωτήσεων για συνέντευξη ή/και αντίληψη πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιούνται γλωσσικά οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες της αλληλεπίδρασης και της οργάνωσης του τρόπου αντίληψης πληροφοριών.

3. Το σχολείο ταξιδεύει στο χρόνο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα στο παλαιότερο και το σημερινό σχολείο. • Περιγραφή μέσω σύγκρισης στο χρόνο και στο χώρο. • Προετοιμασία της διακρίσης των γραμματικών κατηγοριών ρήματα – ουσιαστικά, μέσα από τη συντακτική διακρίση θέμα – σχόλιο σε απλές προτάσεις. • Εξοικείωση με τη διακρίση ουσιαστικά – ρήματα. • Διατύπωση ερωτήσεων με χρήση ερωτηματικών λέξεων για ένα συγκεκριμένο πληροφοριακό σκοπό.

B.M.: Με την άσκ. 1 οι μαθητές περιγράφουν την τάξη τους συγκρίνοντας τη με άλλες. Έτσι καθοδηγούνται οι μαθητές στην περιγραφή ενός πραγματικού χώρου, για την οποία ο δάσκαλος είναι καλός να τους βοηθήσει μέσω μιας επιλεγμένης από τον ίδιο χωρικής ακολουθίας (από πάνω προς τα κάτω ή από δεξιά προς τα αριστερά κ.α.) (βλ. Μητσοπούλου, Β., «Λόγος/Κείμενο, Περιγραφή», στο δικτυακό τόπο www.katmos.edu.gr/). Είναι καλό ο δάσκαλος να σημειώσει στον πίνακα λέξεις και φράσεις που λειτουργούν ως τοπικοί δείκτες, όπως τα τοπικά επιρρήματα, δίχως να κάνει αναφορά στη γραμματική κατηγορία.

Με αφορμή το απόσπασμα του ανάγνωστου «Τα ψηλά βουνά» μπορεί να γίνει αναφορά στο πολυτονικό σύστημα. Το κείμενο που παρατίθεται θα διδαχθεί στην τρίτη ενότητα του πρώτου τευχούς του Βιβλίου Μαθήτη.

T.E.: Στις ασκ. 1-6 οι μαθητές διακρίνουν το ονομαστικό και το ρηματικό σύνολο και εξοικειώνονται με τους όρους ουσιαστικό – ρήμα, ενώ η ορολογία θέμα – σχόλιο προσεγγίζεται μόνο διαισθητικά.

Επισημαίνεται πως η διακρίση θέμα – σχόλιο αποτελεί ένα θεωρητικό εργαλείο με το οποίο ο δάσκαλος μπορεί να καταδείξει, σε επόμενα κεφάλαια, στους μαθητές τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στο υποκείμενο και το κατηγορήμα, καθώς στη θέση του θέματος έχουμε πάντα τη δοσμένη πληροφορία, ενώ στη θέση του σχολίου έχουμε τη νέα πληροφορία. Αυτό το λειτουργικό εργαλείο μπορεί να διευθετηθεί και επικοινωνιακές περιστάσεις κατά τις οποίες παράγονται προτάσεις όπως «Είδες το Γιάννη;» (Ο Γιάννης γνωστή πληροφορία για αυτόν που λέει και για αυτόν που ακούει την ερώτηση) – «Το Γιάννη... Δεν ήρθε σήμερα» (στο συνδυασμό αυτό σχήμα, η αιτιατική πτώση στη θέση του θέματος επαναβεβαιώνει για τον ομιλητή ότι πρόκειται για το Γιάννη που γνωρίζουν και οι δύο συνομιλητές, ενώ το σχόλιο δίνει τη νέα πληροφορία).

Με τις ασκ. 2 και 3 ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές τι προβλήματα υπάρχουν στην επικοινωνία ενός νοήματος, όταν απουσιάζουν τα ουσιαστικά ή τα ρήματα αντίστοιχα.

Αύριο Ανθολόγιο: Νώντας Έλατος, Ένας περίπατος στην πόλη

4. Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή χώρου μέσω από γλωσσικό και εικονικό κείμενο (χρηστικό – περιγραφικό κείμενο στο δικτυακό τόπο του συγκεκριμένου σχολείου). • Δομή της περιγραφής χώρου. • Γένος και αριθμός των ουσιαστικών στην ονομαστική πτώση. • Εξοικείωση με την παραγραφοποίηση ενός κειμένου. • Προφορική περιγραφή χώρου. • Διατύπωση προτάσεων αισθητικής βελτίωσης ενός χώρου. • Περιγραφή οικείου χώρου σε συνδυασμό με φωτογραφικό υλικό. • Χρήση θεματικού λεξιλογίου. • Προετοιμασία για τη χρήση λεξικού κατάταξη λέξεων σε αλφαβητική σειρά.

B.M.: Οι μαθητές μπορούν να γνωρίσουν καλύτερα το Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://dim-trikal.jma.sch.gr/>

Στην ασκ. 6 ο δασκάλος βοηθάει τα παιδιά να ψάξουν μια λέξη (π.χ. κυκλικός) στο μαθητικό λεξικό για να αρχίζουν να εξοικειώνονται με τις απαραίτητες δεξιότητες που θα διδαχθούν συστηματικότερα στη συνέχεια.

Τ.Ε.: Στην ασκ. 1 τα παιδιά κολούνται να παρατηρήσουν στο κείμενο τις αμείβιμνες παράγραφους με τους τίτλους τους. Εκτός της βασικής στίξης, οι μαθητές ασκούνται στον εντοπισμό και στην αλλαγή επαναλαμβανόμενων λέξεων, δεξιότητα που ο δασκάλος υπενθυμίζει στους μαθητές για να την εφαρμόσουν κατά την παραγωγή γραπτού λόγου (ασκ. 5).

Στην ασκ. 1 είναι καλό ο δασκάλος να επισημάνει την τιτολοφορηση των παραγράφων για να εξοικειώσει τους μαθητές με τη δομή μιας περιγραφής χώρου, πριν αντικαταστήσει τα ρήματα σχέσης. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τη μεταφορά μιας κάμερας που κινηματογραφεί όσα διαβαζει ο μαθητής στο κείμενο. Η περιγραφή αποτελεί μια επικοινωνιακή πρακτική για την απεικόνιση του χώρου και η κάμερα της περιγραφής κινείται από μακριά / εξωτερικά (γενική εικόνα), προσεγγίζει και εστιάζει σε συγκεκριμένα υποσύνολα χώρου ή αντικείμενα, επιλέγοντας τις λεπτομέρειες τους.

Η ασκ. 5 μπορεί να συνδυαστεί με φωτογράφιση από τους μαθητές των σχολικών χώρων που προτιμούν. Λαμβάνουμε υπόψη ότι η διαδικασία της φωτογράφισης ή και της επίσκεψης του σχολικού χώρου που επιλεγούν να περιγράψουν οι μαθητές πλαίσιανει επικοινωνιακά τη συγκεκριμένη περιγραφή, ώστε να καθοδηγηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου που θα αφορά την περιγραφή πραγματικού χώρου. Επισημαίνεται πως αν αυτό δε συμβεί, τότε πρόκειται για περιγραφή ενός χώρου φανταστικού ή ανοίκειου, ενός συμβολικού χώρου, και αυτό καταργεί το συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο της άσκησης.

5. Δεν είναι τρελοί οι δίδυμοι!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εισαγωγή στο κειμενικό είδος της αφήγησης. • Ανάγνωση και κριτική των πρώων μιας ιστορίας και του επεισοδίου στο οποίο επικεντρώνεται η αφήγηση. • Αισθητοποίηση του κλιτικού συστήματος των ουσιαστικών, χωρίς αναφορά σε πτώσεις και σχετικούς όρους. • Παρέμβαση του μαθητή σε δοσμένη αφήγηση με συγγραφή ενός νέου αφηγηματικού επεισοδίου. • Σημασιολογηση μεταφορικών εκφράσεων από τα συμφραζόμενα. • Ορισμοί λέξεων.

Β.Μ.: Με την ασκ. 6 οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι δεν αποτελεί επιτρεπτή συμπεριφορά τα όσα κάνουν οι δίδυμοι. Με την παραγωγή λόγου στο Τετράδιο Εργασιών (ασκ. 3) οι μαθητές παρεμβαίνουν στην ιστορία και διαμόρφωνουν την αλληλουχία εκκίνων των αφηγηματικών επεισοδίων / συμβάντων που θα αποκαλύψουν τις πράξεις των δίδυμων.

Με την ασκ. 9 οι μαθητές διαισθητικά ανακαλύπτουν ότι η απόδοση της σημασίας μιας λέξης, ο ορισμός δηλαδή της λέξης, αποτελεί ένα σύντομο περιγραφικό κείμενο, στο οποίο εννοίες συσχετίζονται μεταξύ τους και για να ορίσει κανείς τη μια πρέπει να βλέπει την εννοιολογική της σύνδεση με την προηγούμενη και την επόμενη.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στη σύγκριση με βάση δεδομένα. Πρόκειται για μια άσκηση στην οποία ο δασκάλος είναι σημαντικό να τονίσει τα βήματα με τα οποία οι μαθητές θα εργαστούν: συγκέντρωση όλων των στοιχείων του προγράμματος της τάξης, μέτρηση των ωρών του προγράμματος, σύγκριση και ταξινόμηση των μαθημάτων με κριτήριο τις ώρες που τα μαθήματα διδασκούνται. Οι απαντήσεις των μαθητών αποτελούν ένα κείμενο αναφοράς που τους βοηθά να αυτοοργανωθούν. Με τη δραστηριότητα αυτή οι θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες οργάνωση και ταξινόμηση πραγμάτων/αγαθών γλωσσικά, καθώς μετατρέπονται σε παραμέτρους επικοινωνιακού πλαισίου, που οδηγεί με τη σειρά του στην παραγωγή συγκεκριμένων προτάσεων / κειμένων.

Στην ασκ. 3 τα δύο σενάρια που παρατίθενται μπορεί να μη ληφθούν υπόψη και τα παιδιά ανά δύο ή ανά ομάδες να επινοήσουν δικές τους λύσεις στο πρόβλημα. Επισημαίνεται ότι με τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές εξοικειώνονται με ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους της αφήγησης (για τη δομή της αφήγησης βλ. σελ. 37), ότι δηλαδή αφήγηση είναι μια σειρά συμβάντων που θα μεταβάλουν μια αρχική κατάσταση. Η αφηγηματική λειτουργία της αλλαγής στο χρόνο μπορεί να εμπλουσθεί και με μια συζήτηση στην τάξη για τη μεταβολή της στάσης και των συναισθημάτων των διδύμων, όταν το «πρόβλημα τους έγινε μάθημα».

Καλό είναι να επεξεργαστούν οι μαθητές την παραγωγή γραπτού λόγου σε ξεχωριστή ώρα. Στην άσκηση παρέχεται ένα πλαίσιο στήριξης του μαθητή με βοηθητικές ερωτήσεις σχετικά με τη σειρά των γεγονότων, την εσωτερική δομή του κειμένου αλλά και την έκτασή του. Το κείμενο μπορεί να γραφτεί και στο πρόχειρο. Κάποια από τα γραπτά τους μπορούν να βελτιωθούν ομαδικά στον πίνακα, ώστε τα παιδιά να ασκούνται σε τεχνικές ετεροδιόρθωσης και αυτοδιόρθωσης.

6. Ένα αστείο περιστατικό

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Κειμενικό είδος αφήγησης. • Εξοικείωση με τη δομή αφήγησης επεισοδίου μέσω εικόνων. • Μετατροπή της εικονογραφημένης αφήγησης σε συνεχή λόγο. • Προφορική και γραπτή αφήγηση εικονογραφημένου επεισοδίου με ελεύθερη επιλογή της λύσης του.

Β.Μ.: Με τη χρήση εικόνων που αναπαριστούν την εξέλιξη ενός αστείου περιστατικού σε σχολικό χώρο άθλησης, τα παιδιά καλούνται να αφηγηθούν την ιστορία και να τη συμπληρώσουν τόσο λεκτικά όσο και με σκίτσος. Ο δάσκαλος με κατάλληλες ερωτήσεις (π.χ. τι έχει συμβεί μεταξύ της 1ης και 2ης εικόνας;) βοηθά τους μαθητές να προχωρήσουν πέρα από την ολιγόλογη περιγραφή των στιγμιότυπων και να κατανοήσουν ότι υπάρχει συνεχής δράση.

Η προσπάθεια γραπτής αποδοχής της παραπάνω ιστορίας θα γίνει στο πρόχειρο του μαθητή. Μπορεί επίσης να γίνει και ομαδική συνεργασία για το ποια ομάδα θα επινοήσει το πιο συναρπαστικό ή πιο παράδοξο τέλος.

Αύριο Ανθολόγιο: Θέτη Χορτιάτη, Λούνα Παρκ, Πανπούλη μου!

(Το κείμενο συνδέεται θεματικά με την ενότητα 1.2)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το θεματικό λεξιλόγιο της πρώτης ενότητας αντιγράφεται από τους μαθητές σε επιμέρους κατηγορίες. Οι μαθητές μπορούν να προσθέσουν στο λεξιλόγιο και δικές τους λέξεις.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.2**Στο σπίτι και στη γειτονιά**

Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες

Στην προηγούμενη ενότητα οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν στην περιγραφή χώρου (Κεφ. –Δημοτικό Σχολείο Τρικάλων Ημαθίας-) και στην πρωτοβάθμια κατανόηση αφηγημένων ιστοριών. Η αφήτηση θα αποτελέσει αντικείμενο ρητής διδασκαλίας στο επόμενο τεύχος.

Στην παρούσα θεματική ενότητα η περιγραφή, το κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου, αποτελεί αντικείμενο ρητής διδασκαλίας. Οι μαθητές ασκούνται και στον εκφραστικό λόγο, ο οποίος διατρέχει όλες τις θεματικές ενότητες, καθώς και στις γλωσσικές δραστηριότητες επίλυσης προβλήματος.

Η εμπέδωση του κειμενικού είδους της περιγραφής συνεχίζεται και στην τρίτη θεματική ενότητα.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ

(βλ. Klapp & Watkins 1994 και Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, www.komvos.edu.gr/)

Η περιγραφή

Η περιγραφή είναι το πιο διαδεδομένο είδος λόγου που καθιστά δυνατή την κατηγοριοποίηση πλήθους εμπειριών και αποτελεί βασική κειμενική δεξιότητα που αποκτά το παιδί αρκετά νωρίς. Αυτό το είδος λόγου χρησιμοποιείται όταν περιγράφουμε πρόσωπα, ζώα, πράγματα ή τοποθεσίες, όταν σκιαγραφούμε την προσωπικότητα του ήρωα μιας ιστορίας.

Η δομή

Υπάρχουν πολλοί τρόποι περιγραφής. Αν και η δομή της ποικίλλει, στην αρχή συνήθως ονομάζει κάποιος αυτό που πρόκειται να περιγράψει, έπειτα προσπαθεί να το κατηγοριοποιήσει, κατόπιν αναφέρεται στα μέρη και τα χαρακτηριστικά τους, στη συμπεριφορά, στη λειτουργία τους κ.ο.κ. Οι προτάσεις και οι παράγραφοι στην περιγραφή είναι θεματικά προσανατολισμένες.

ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

π.χ. Τα δελφίνια είναι θηλαστικά.

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ – ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΘΕ ΜΕΡΟΥΣ**ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ****Η γραμματική**

- Οι ορισμοί ανήκουν στο κειμενικό είδος της περιγραφής. Στους ορισμούς ή στην περιγραφή χαρακτηριστικών χρησιμοποιείται **Ενεστώτας**.
- Τα ρήματα σχέσης, **είμαι και έχω**, χρησιμοποιούνται όταν κατηγοριοποιούμε και περιγράφουμε την εμφάνιση/ιδιότητες και τα μέρη/λειτουργίες. Π.χ: Το δωμάτιό μου είναι ευρύχωρο. Έχει μεγάλα φωτεινά παράθυρα.
- Τα **ρήματα δράσης** είναι απαραίτητα όταν περιγράφονται συμπεριφορές, συνήθειες και λειτουργίες.
- Στην περιγραφή είναι χαρακτηριστική η λειτουργία του **επιθέτου**. Το επίθετο περιγράφει το ουσιαστικό που προσδιορίζει, αποδίδοντας του χαρακτηριστικά και ιδιότητες.

- Στην περιγραφή χώρου, οι μαθητές πρέπει να εξοικειώνονται με τις λέξεις οι οποίες προσανατολίζουν τον αναγνώστη στο χώρο που περιγράφεται (σημειωματικοί προσδιορισμού τόπου).
- Οι **αντωνυμίες** συντελούν στον τρόπο με τον οποίο εισάγεται ή νέα πληροφορία, διατηρείται και επεκτείνεται στο κείμενο.

1. Αγαπητό μου ημερολόγιο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναφορά ενός προβλήματος (θέμα – αιτία – προτάσεις επίλυσης) μέσω της προσωπικής ημερολογιακής γραφής (εκφραστικός λόγος). • Αναγνώριση και γραφή κυρίων ονομάτων. • Εξοικείωση με το κλιτικό σύστημα των ρημάτων. • Κλίση βοηθητικού ρήματος είμαι στον Ενεστώτα. • Γραφή ημερολογίου. • Χρήση και σημασιολογική μεταφορικών εκφράσεων.

Β.Μ.: Στην ασκ. 1 ο δάσκαλος βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν το ιδιαίτερο υφος στη γραφή του ημερολογίου. Μπορεί ακόμη να επισημάνει τη δομή του ημερολογίου.

Τ.Ε.: Στην ασκ. 3 ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές το υφος στη συγγραφή ημερολογίων. Μπορεί να τους διαβάσει ανάλογα κείμενα.

2. Η φίλη μας η Αργυρώ

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Με αφορμή το κείμενο, ο δάσκαλος θίγει το θέμα της ετερότητας και του σεβασμού των παιδιών με ειδικές ανάγκες και παρακινεί τους μαθητές να ανακαλύψουν ποσο όμοιοι και ποσο ξεχωριστοί είναι και οι ίδιοι. • Διάκριση ρημάτων σε ενεργητικά και παθητικά (-ω, -ομαι/-μαι). • Ορθογραφική των ρηματικών καταλήξεων. • Κλίση της οριστικής Ενεστώτα ενεργητικών και παθητικών ρημάτων. • Σύνθεση λέξεων.

Β.Μ.: Στην ασκ. 1 ο δάσκαλος βοηθά τους μαθητές να καταλάβουν τη φωνή που μιλάει στο κείμενο διαβάζοντας τις τρεις τελευταίες σειρές.

Με την ασκ. 2 επιδιώκεται να αντιληφθούν οι μαθητές τη δομή του κειμένου (φράσεις με ρήματα που φανερώνουν δράση και φράσεις με ρήματα που φανερώνουν συναισθήματα)

Πρόσθετες δραστηριότητες και πληροφοριακό υλικό για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες υπάρχουν στο κεφάλαιο «Ένα σχολείο για όλα τα παιδιά» στους τόμους:

ΥΠΕΠΘ – Π.Ι., *Βλέπω το σημερινό κόσμο. -Πολυθεματικό- βιβλίο Δημοτικού σχολείου για την ευέλικτη ζωή*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.

ΥΠΕΠΘ – Π.Ι., *Βλέπω το σημερινό κόσμο. Δημιουργικές-διαθεματικές δραστηριότητες για την ευέλικτη ζωή του Δημοτικού σχολείου*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.

Τ.Ε.: Η ασκ. 5 αναφέρεται σε μια σημαντική διαδικασία για την παραγωγή περιγραφής προσώπου. Προσφέρεται η δυνατότητα στο μαθητή να παρουσιάσει σε λίστες εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να συνθέσουν την περιγραφή ενός αγαπημένου φιλικού του προσώπου. Η κάθε λίστα αποτελεί και μια παράγραφο

της παραγωγής γραπτού λόγου. Ο δάσκαλος μπορεί να συμπληρώσει με κατάλληλες ερωτήσεις την ονοματοθήσα λ.χ. πως λέγεται ο φίλος σου και ενδεχομένως κάποια σημαντικά για το μαθητή εξωτερικά χαρακτηριστικά. Μπορεί στη συνέχεια να καλέσει τους μαθητές της κάθε ομάδας να συνθέσουν στο πρόχειρο μια παρουσίαση του φίλου τους, ορίζοντας για τα μέλη κάθε ομάδας μια διαφορετική επικοινωνιακή συνθήκη σκοπό. Για παράδειγμα ο μαθητής μιας ομάδας να παρουσιάσει έτσι το φίλο του, ώστε ο δάσκαλος, αν τον δει στο σχολείο ή στη γειτονιά, να μπορεί να τον αναγνωρίσει (έμφαση στην εξωτερική περιγραφή) ή για τους μαθητές μιας άλλης ομάδας ο σκοπός μπορεί να είναι η περιγραφή/παρουσίαση του φίλου, ούτως ώστε ο αναγνώστης-μαθητής να συμπεράνει τις ομοιότητες και τις διαφορές τους (έμφαση στην περιγραφή με σύγκριση).

Επισημαίνεται επίσης ότι η διατύπωση των ερωτήσεων ανά στήλη, στην ασκ. 5, παραπεμπει σε χαρακτηριστικά του φιλικού προσώπου ή της σχέσης του με το μαθητή που παρουσιάζουν κάποια σταθερότητα στο χρόνο, γι' αυτό εξάλλου είναι και χαρακτηριστικά. Δίνεται έτσι η δυνατότητα στους μαθητές να εξοικειωθούν περισσότερο με τη χρήση του Ένεστωτα για να περιγράψουν κάτι (γνωρισμα, συνθήκη κ.α.) που λειτουργεί ως χαρακτηριστικά στα περιγραφικά κείμενα. Η περιγραφή δεν εξαρτάται από τη διάσταση του χρόνου, όπως η αφήγηση. Δεν αποδίδει την αιτία της αλλαγής αλλά τα αποτελέσματα. Γι' αυτό και ασκήσεις επόμενων κεφαλαίων καλούν τους μαθητές να περιγράψουν κάτι πριν και ύστερα από μια παρέμβαση ή ένα γεγονός που άλλαξε/μεταμόρφωσε λ.χ. ένα χώρο ή τις συνθήκες ενός προσώπου (βλ. Μητροπούλου, Β...σ.π.).

3. Τα παιδικά μου παιχνίδια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Περιγραφή αντικειμένων και προσώπων. • Δραστηριότητες ταξινόμησης. • Γενική πτώση των ουσιαστικών. • Εντόπισμός επιθέτων και εξοικείωση με τη λειτουργία τους στο κειμενικό είδος της περιγραφής.
- Γραπτή και προφορική περιγραφή αντικειμένου εντός επικοινωνιακού πλαισίου (τι περιγράφεται, από ποσα μέρη αποτελείται, ποια είναι τα χαρακτηριστικά του). • Ένταξη λέξεων σε σημασιολογικά πεδία (οι-κόγενεια λέξεων).

Β.Μ.: Με τις ασκ. 5 και 6 οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη λειτουργία του επιθέτου σε περιγραφικά κείμενα. Οι ασκήσεις αυτές μπορούν να συσχετιστούν με την ασκ. 4 του Τετραδίου Εργασιών. Στα περιγραφικά κείμενα αφθονούν οι διαδικασίες προσδιορισμού των ονομάτων από επίθετα, τα οποία αποδίδουν χαρακτηριστικά και ιδιότητες της μορφής ή του περιεχομένου στο προσδιοριζόμενο αντικείμενο, πρόσωπο, κατάσταση ή φαινόμενο.

Τ.Ε.: Η ασκ. 6 είναι προαιρετική. Με την ασκ. 7 ο μαθητής εμπειώνει τη δομή μιας τυπικής περιγραφής αντικειμένου. Επιπλέον αντιλαμβάνεται ότι η εικόνα και το γλωσσικό κείμενο που τη συνοδεύει δεν παρουσιάζουν τις ίδιες πληροφορίες για το ίδιο πράγμα.

Για την υλοποίηση των ασκ. 6 & 8 ο δάσκαλος υπενθυμίζει στους μαθητές να φέρουν την επόμενη μέρα στο σχολείο κομμάτια από συλλογές και ένα αγαπημένο τους παιχνίδι.

Οι δραστηριότητες 6 έως 8 θα πραγματοποιηθούν σε ξεχωριστό δωρό.

Αύριο Ανθολόγιο: Παντελής Καλιότσας, Ένας αλλιώτικος ποδοσφαιρικός αγώνας

4. Στη νέα μας γειτονιά

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή χώρου • Διαγραμματική απεικόνιση του περιεχομένου μιας περιγραφής • Χρήση τοπικών επιρρημάτων προσανατολισμού στο χώρο • Χρήση παραθετικών επιθέτων • Περιγραφή-παρουσίαση ενός οικείου χώρου • Εντοξή των καταλλήλων σημασιολογικά λέξεων σε κείμενα.

B.M.: Στην άσκ. 3 οι μαθητές εντοπίζουν και ομαδοποιούν τις κύριες πληροφορίες του κειμένου σε διάγραμμα, διαδικασία που διευκολύνει και την περιληπτική αποδοχή του κειμένου.

T.E.: Στην άσκ. 3 ο δάσκαλος μπορεί να επανορθώσει νέες διαδρομές για τα πρόσωπα της γειτονιάς, ώστε οι μαθητές να ασκηθούν στον προσανατολισμό μέσω της χρήσης τοπικών επιρρημάτων. Είναι ακόμα μια καλή ευκαιρία να δώσει ο δάσκαλος έναν καταλόγο ρημάτων που χρησιμοποιούνται σε ανάλογες επικοινωνιακές καταστάσεις (π.χ. προχωρώ, διασχίζω, στρίβω κ.ά.).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το λεξιλόγιο της 2ης ενότητας λειτουργεί και ως επαναληπτική άσκηση ορθογραφίας και αυτοδιόρθωσης. Οι μαθητές συμπληρώνουν πρώτα τα γράμματα που λείπουν από τη στήλη των ουσιαστικών και στη συνέχεια διπλώνοντας τη σελίδα προς τα αριστερά ελέγχουν και διορθώνουν τυχόν λάθη. Σε επόμενη φάση συμπληρώνουν τις λέξεις της δεξιάς στήλης και ελέγχουν την ορθή γραφή τους γυρίζοντας τη σελίδα και διπλώνοντας την προς τα δεξιά.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.3

Στη γη και στη θάλασσα

Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

Ρητή διδασκαλία της περιγραφής

1. Σπίτι με κήπον

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Βιωματική επεξεργασία του ποιητικού λόγου • Περιγραφή συμβολικού χώρου στον ποιητικό λόγο • Η χρήση των επιθέτων • Η παρομοίωση • Η χρήση της αποστροφού • Γραπτή περιγραφή οικείου χώρου • Συνηνυμες λέξεις

B.M.: Οι ασκ. 7-10 αποτελούν διάφορες φάσεις της εξέλιξης μιας δραματοποίησης.

Προκείμενο: Τα ζωα του ποιήματος ζουν σε ένα εξοχικό σπίτι, όπως περιγράφεται στο ποίημα.

Πρόβλημα: Υστερα από χρόνια ο πληθυσμός των ζώων έχει αυξηθεί και ο ιδιοκτήτης του σπιτιού θέλει να μεταφέρει ορισμένα ζωα σε άλλο μέρος.

Ρόλοι: Τα ζωα του σπιτιού, ο ιδιοκτήτης.

Τεχνικές: Καθοδηγούμενη φαντασία, παντομίμα, αυτοσχεδιασμός, συζήτηση στη γενική συνέλευση, ανάγνωση εν χωρώ.

Βασικός στόχος της ασκ. 7 είναι η πρακτικότητα των μαθητών για να βιώσουν καλύτερα το ρόλο του ζωού που έχουν επιλέξει να υποδυθούν. Ο δάσκαλος μπορεί να δώσει τις παρακάτω οδηγίες όταν οι μαθητές θα κλείσουν τα μάτια τους:

- Η κάθε ομάδα έχει επιλέξει από ένα ζωό. Είμαστε, λοιπόν, με τη φαντασία μας αυτά τα ζωάκια. Φανταστείτε. Πώς είναι η μορφή σας; Πώς είναι το στόμα σας; Πώς είναι τα πόδια σας; Τι χρώμα έχει το τρίχωμά σας; Πώς ακούγεται η φωνή σας; Πώς κινείστε. (Σε κάθε ερώτηση ο δάσκαλος κάνει μια μικρή παύση. Οι μαθητές είναι ακίνητοι.)
- Ανάιξτε τα μάτια σας. Βρίσκεστε σε ένα μεγάλο καταπρασμένο κηπό ενός εξοχικού σπιτιού. Είναι πρωί και μόλις έχετε ξυπνήσει. Κινήσιτε ελεύθερα και απολαύστε τη φύση. Πώς τρώτε το πρωινό σας; (Παρουσιάζεται από όλους τους μαθητές ταυτόχρονα με παντομίμα)

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να συνοδεύονται και από κατάλληλη μουσική υπόκρουση (π.χ. η Ανοιξη του Νίναϊν).

- Μόλις χτυπήσω με τα χέρια μου παλαμάρια εμφανίζεται ένας εχθρός σας. Προσπαθήστε να κρυφτείτε. (παντομίμα)

Στην ασκ. 8 η κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της αυτοσχέδιο.

Στην ασκ. 9 οι μαθητές παραμένουν στο ρόλο τους και οργανώνουν τη γενική τους συνέλευση. Στόχος μας είναι η καλλιέργεια του άμεσου διαλόγου κατά τον οποίο ο ένας μαθητής απευθύνεται στο συμμαθητή του χωρίς τη μεσολάβηση του δασκάλου. Ο δάσκαλος σε αυτή τη δραστηριότητα θα μπορούσε να είναι ένας απλός παρατηρητής της συνέλευσης και με αυτόν το ρόλο να παρεμβαίνει, αν δημιουργηθεί κάποιο πρόβλημα κατά τη διεξαγωγή του διαλόγου. Μπορεί να διευκολύνει τα παιδιά στην εκλογή του προέδρου της συνέλευσης, να βοηθήσει τον πρόεδρο να συντονίσει τη συζήτηση, αλλά δε συμμετέχει προτείνοντας λύσεις.

Στην ασκ. 10 η κάθε ομάδα παραδίδει τα κείμενά των προτάσεων της στο δασκάλο-ιδιοκτήτη του κηπού. Κατά την παράδοση, οι μαθητές της κάθε ομάδας μπορούν να διαβάζουν όλοι μαζί εν χορώ τα κείμενά τους δημιουργώντας ένα τελειοποιημένο σκηνικό.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στη λειτουργική χρήση του επιθέτου, όταν αυτό αποδίδει εμφάνιση σε ένα χαρακτηριστικό του ουσιαστικού (σμπλήρωμα του επιθέτου με πρόθεση ή με σχήμα λόγου, λ.χ. παρομοίωση).

Η δομή του ποιήματος του Καβαφί μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να γράψουν το δικό τους ποίημα στην ασκ. 3. Επισημαίνεται ότι πρόκειται για την περιγραφή ενός δωματίου που δεν είναι πραγματική εμπειρία του μαθητή, αλλά αποτελεί μια προσδοκία του, το δωμάτιο που ανυπνείται να έχει. Στην περίπτωση αυτή έχουμε να κάνουμε με περιγραφή ενός συμβολικού χώρου. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό οι μαθητές να υποβοηθούνται από το δάσκαλο, ώστε να ακολουθούν μια λογική ακολουθία (από το όλο στο μέρος, από την απλή γενικευμένη εικόνα σε πιο σύνθετες λεπτομέρειες κ.α.).

2. Γάτος από σπίτι ζητά νέα οικογένεια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Περιγραφή ζωού (περιγραφή εξωτερικών χαρακτηριστικών και συμπεριφοράς). • Τυπολόγηση παραγράφων για την ανάδειξη της δομής μιας περιγραφής. • Χρήση αόριστου άρθρου. • Αναγνώριση της αιτιατικής πτώσης των ουσιαστικών. • Εμπέδωση της δομής της περιγραφής ζωού εντός επικοινωνιακού πλαισίου με την παραγωγή γραπτών κειμένων. • Σχήματα λόγου σε κοινωνικές περιστάσεις.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 1-4 ο μαθητής εξοικειώνεται με την αναγνώριση της δομής σε μία περιγραφή, καθώς επίσης και με τη λειτουργία των επιθέτων σε αυτήν. Με την ασκ. 5 ο μαθητής καλείται να αλλάξει το περι-

χόμενο της περιγραφής, αφού έχουν αλλάξει και οι συνθήκες διαβίωσής του γατού. Με τον τρόπο αυτό εξοικειώνεται ο μαθητής με την αλλαγή περιεχομένου και δομής του κειμενικού είδους της περιγραφής, όταν αλλάζουν τα στοιχεία του επικοινωνιακού πλαίσιου.

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 1 και 2 οι μαθητές διαισθητικά ανακαλύπτουν ότι κάθε κειμενικό είδος – εν πρακτικώ – η περιγραφή, πραγματώνεται επικοινωνιακά με διαφορετικούς κειμενικούς τύπους (π.χ. λογοτεχνική περιγραφή, αγγελίες, ανακοίνωση κ.ά.).

Τα κείμενα και οι συνοδευτικές εικόνες των παιδιών της ασκ. 1 μπορούν να γίνουν ένα βιβλίο για τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή της τάξης. Ο δάσκαλος οφείλει να επισημάνει στα παιδιά ότι τα κείμενα πρέπει να βελτιωθούν και να καθαρογραφούν, ενώ θα μπορούσε να δημιουργηθεί και δικές του ασκήσεις σύμφωνα με τις οποίες, για διαφορετικούς σκοπούς, δίνεται έμφαση σε διαφορετικά σημεία της δομής της περιγραφής, λ.χ. ποια στοιχεία στην περιγραφή του αγαπημένου ζώου θα μπορούσε να παραλείψει ο μαθητής, αν του ζητούσε κανείς να περιγράψει τα ελλείμματα αυτού του ζώου, που ωστόσο ο μαθητής τα βρίσκει συμπαθή.

Αύριο Ανθολόγιο: Ντάιαν Σέλντον, Το τραγούδι της φάλαινας

3. Οι ακροβάτες της θάλασσας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εμπέδωση της περιγραφής ζώου ως προς τη δομή και το περιεχόμενο. • Αντίληψη πληροφοριών για το ίδιο θέμα από περιγραφικά και αφηγηματικά κείμενα. • Περιληπτική απόδοση βασικών σημείων του κειμένου. • Συμπλήρωση δομημένου εντύπου (χρηστικά κείμενα). • Διάκριση και σωστή χρήση των ομόηχων άρθρων της και τις. • Επιλογή της κατάλληλης σημασίας ανάλογα με τα συμφραζόμενα.

Β.Μ.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές ανακαλύπτουν τη λειτουργία της περιγραφής μιας συμπεριφοράς σε πληροφοριακά και αφηγηματικά κείμενα. Με τον τρόπο αυτό γίνεται εμφανές και στο δασκάλο ότι τα κείμενα στην καθημερινή επικοινωνία είναι συνήθως πολυγενετικά, δηλαδή δε συναντώνται με την τυπική μορφή του κάθε κειμενικού είδους. Επιπλέον η άσκηση αυτή δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές διαισθητικά να ανακαλύψουν τη διάκριση ανάμεσα στα πληροφοριακά κείμενα και στα κείμενα των ΜΜΕ (διάκριση που θα γίνει αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας στο δεύτερο τεύχος).

Τ.Ε.: Η ασκ. 2 βοηθάει τους μαθητές να εντοπίζουν και να καταγράφουν τα κυρία σημεία σε ένα πληροφοριακό κείμενο.

Η ασκ. 3 είναι προαιρετική και λειτουργεί ως πρόταση προς το δάσκαλο και τους μαθητές, ώστε να επεκτείνουν τις γνώσεις τους γύρω από το κειμενικό είδος της περιγραφής.

4. Γη και θάλασσα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με την περιγραφή στην ποιητική γλώσσα. • Ανάγνωση και χρήση κόμματος και αποσιωπητικών. • Αναπαράγωγή γνώστης δομής δοσμένου ποιήματος με διαφορετικό περιεχόμενο. • Συσχετισμός επικοινωνιακού κειμένου και λέξεων/εκφράσεων.

Β.Μ.: Για τη διδακτική προσέγγιση νεωτερικών ποιημάτων χρήσιμο είναι ο μαθητής να αξιοποιήσει την ει-

κονοποιά τους να εντοπίσει, δηλαδή τις λέξεις-φράσεις-στίχους που δημιουργούν αισθητικές εντυπώσεις (οπτικές, ηχητικές, απτικές, αφηρητικές, γευστικές). Η άσκ. 1 λειτουργεί στην κατεύθυνση αυτή, ώστε ο μαθητής να εντοπίσει τις οπτικές και ηχητικές εικόνες του ποιήματος.

Συμπληρωματικές πληροφορίες στην άσκ. 2

Τα χέλια ξεκινούν το ταξίδι τους από τη Θάλασσα των Σαργασών, στην Καραϊβική. Ύστερα από ένα ταξίδι 7 χιλιάδων χιλιομέτρων περνούν τα στενά του Γιβραλτάρ, διασκορπίζονται στη Μεσόγειο και φτάνουν στις εκβολές των ποταμών. Εκεί ξεκινούν την καινούρια τους ζωή ως ψάρια του γλυκού νερού. Αναπνέουν σε ποταμιά και φτάνουν σε βάλτους, λιμνες και ρυακιά. Ύστερα από 8-καμία φορά και 15 χρόνια, το βιολογικό ρολόι ωθεί τα χέλια να επιστρέψουν στη Θάλασσα των Σαργασών για να ζευγαρώσουν προτού πεθάνουν.

Τ.Ε.: Με την άσκ. 3 ο μαθητής επιλέγει το θέμα του και χρησιμοποιεί την παρομοίωση για να το παρουσιάσει στις διάφορες εποχές του χρόνου. Με τον τρόπο αυτό προετοιμάζει τους στίχους ενός ενιαίου ποιήματος, το οποίο θα γράψει στην άσκ. 4.

5. Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν στο βουνό

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εντοξη της περιγραφής σε ένα περιηγητικό κείμενο. • Σχέση της περιγραφής με την εστίαση του βλέμματος εκείνου που περιηγείται στο φυσικό περιβάλλον. • Τίτλοφόρηση παραγράφων, ώστε να διακρίνονται οι θεματικές ενότητες του κειμένου. • Χρήση συνωνυμικών εκφράσεων ειδικού θεματικού λεξιλογίου.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 2 και 5 οι μαθητές ασκούνται στη συγκρότηση της δομής του κειμένου. Η δομή ενός κειμένου αφορά τη διάκριση των θεματικών ενότητων και τη σχέση που αναπτύσσουν μεταξύ τους, λ.χ. αν η μια συμπληρώνει την προηγούμενη, αν αντιτίθεται στην επόμενη ή την προηγούμενη κ.ο.κ. Για να εισαχθούν οι μαθητές στη διαδικασία εντοπισμού της δομής του κειμένου, διαδικασία που θα ολοκληρωθεί στο τρίτο τεύχος, πρέπει πρώτα να έχουν ασκηθεί στην τίτλοφόρηση των επιμέρους παραγράφων και στη συνέχεια να εντάξουν τις παραγράφους σε ευρύτερες θεματικές ενότητες, ανάλογα με το αν διαπραγματεύονται το ίδιο θέμα, αν συμπληρώνουν όψεις του ίδιου θέματος κ.λπ.

Αύριο Ανθολόγιο: Χρήστος Μπουλώτης, Η κελωνίτσα Καρέττα-Καρέττα και το παλιό Φολκσβάγκεν

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση και την ορθογραφία επιθέτων. Ο έλεγχος της ορθογραφίας μπορεί να γίνει από το μαθητή με τη βοήθεια του λεξικού ή σε συνεργασία με το διπλανό του.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.4

Ο κόσμος γύρω μας

Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες

Σε αυτή τη θεματική ενότητα οι μαθητές εισαγονται στην ανάπτυξη της βασικής δομής του κειμένου ειδους της επιχειρηματολογίας και ασκούνται στην κατανόηση διαδικασιών και σε στρατηγικές επίλυσης προβλήματος (κατευθυντικός λόγος). Επαναλαμβάνουν και δραστηριότητες περιγραφής χώρου. Εισαγονται περαιτέρω στην αφήγηση μέσω ενός θεατρικού λόγου. Ολοκληρώνεται έτσι ο στόχος του πρώτου τεύχους, που είναι η πρωτοβάθμια εξοικείωση των μαθητών με τα κείμενα του αναφορικού και κατευθυντικού λόγου.

1. Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης

ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Επίλυση ενός προβλήματος, οργάνωση δράσεων που κάνουν διαφορετικές ομάδες για έναν κοινό σκοπό.
 • Κλίση ουδέτερων ουσιαστικών σε -ο. • Ορθογραφία ουδέτερων ουσιαστικών σε -ι και -ο και ρημάτων σε -ίζω. • Διατύπωση επιχειρημάτων για την υποστήριξη μιας πρότασης. • Αντιστοίχιση συνωνυμων λέξεων.

B.M.: Με τις ασκ. 1-4 ο μαθητής εμπνέει την αρχή ότι ο άνθρωπος μπορεί με την παρέμβαση του να βελτιώσει το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει. Επιπλέον εξοικειώνεται με τις αλλαγές ενός χώρου στο χρόνο, λ.χ. το οικοπέδο πριν και μετά την επέμβαση των παιδιών. Με την ασκ. 5 οι μαθητές εισαγονται στη βασική δομή επιχειρηματολογίας.

T.E.: Με την ασκ. 5 οι μαθητές παράγουν γραπτό λόγο με σκοπό να αιτιολογήσουν μια πρόταση τους αποτελεσματικά. Οι μαθητές προετοιμάζουν την πρόταση τους με συζήτηση στην ομάδα.

2. Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!

ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Δραματοποιημένη αφήγηση (θεατρικός διάλογος) • Αξιοποίηση δοσμένου πληροφοριακού υλικού και κατανόηση οδηγιών μιας διαδικασίας, εν προκειμένω για την ανακύκλωση. • Ορθογραφία των ρημάτων σε -ώνω. • Γλωσσικός και εικονικός σχεδιασμός του χρηστικού κειμένου της αφήγησης. • Αναγνώριση και συγγραφή της δομής θεατρικού έργου. • Ανακλήση λέξιλογίου μέσα από χαρακτηριστικές φράσεις στις οποίες χρησιμοποιείται.

B.M.: Στο κείμενο ο χαρακτήρας των ήρωων δεν προκύπτει αμέσως. Ο δασκάλας μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να τον συμπεράνουν, αφού πρώτα αναγνωρίσουν με την ασκ. 2 τα βασικά στοιχεία του πλάνου αφήγησης μιας ιστορίας, που θα αποτελέσει το θεατρικό έργο των μαθητών της ομάδας.

Με την ασκ. 3 οι μαθητές ασκούνται στην οδηγία επισημαίνοντας τα κύρια στάδια της διαδικασίας της ανακύκλωσης. Η ασκ. 6 στηρίζεται στην παντομίμα. Θα μπορούσαν όμως οι μαθητές να πουν και κάποια λόγια, αν αυτό τους διευκολύνει. Δεν πρέπει, βέβαια, να ονοματίσουν τα αντικείμενα που παριστάνουν. Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια: ο ένας παριστάνει με το σώμα του το αντικείμενο και ο άλλος κου-

ναει τα μέλη του σώματος του πρώτου για να δείξει πως το χρησιμοποιεί. Π.χ. ο ένας παριστάνει την εφημερίδα. Τα χέρια του είναι οι σελίδες της εφημερίδας. Ο άλλος τη διαβάζει (θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει και λόγα, π.χ. να αναγνώσει τον τίτλο μιας εφημερίδας) και κουνά τα χέρια του πρώτου για να δείξει ότι την ξεφυλλίζει.

Θα μπορούσαν να παρουσιαστούν και σε συνέχεια τα στιγμιότυπα της παραπάνω άσκησης. Π.χ. η εφημερίδα πριν γίνει ακουτίδι, η εφημερίδα ακουτίδι και τέλος η εφημερίδα μεταμορφωμένη σε τετράδιο μετά την ανακύκλωση.

Με αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές συνειδητοποιούν την αλλαγή της χρήσης των αντικείμενων καθώς και τις διάφορες μορφές που μπορούν να πάρουν με το πέρασμα του χρόνου. Έτσι θα μπορούσαν να σκιαγραφήσουν και να παίξουν καλύτερα τους ήρωες του κουκλοθέατρου με τα αλουμινοκουτά.

Τ.Ε.: Η άσκ. 7 είναι προαιρετική. Τα παιδιά θα ετοιμάσουν τις κούκλες τους από αλουμινοκουτά ανάλογα με το ρόλο που θα υποδυθεί το καθένα. Στη συνέχεια το κάθε παιδί θα πρέπει να σκεφτεί:

- Με ποιο τρόπο θα συστηθεί στο κοινό;
- Τι ήταν πρώτου γίνει ακουτίδι;
- Τι θα ήθελε να γίνει μετά την ανακύκλωση;

Πριν παρουσιάσουν τον αυτοσχεδιασμό τους, μπορούν κατά ομάδες να κάνουν πρόβα δοκιμάζοντας τους διαλόγους τους.

3. Το τετράδιο ζωγραφικής

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ανάπτυξη επιχειρηματολογίας για τη μόλυνση του περιβάλλοντος
- Χρήση του τελικού -ν στις λέξεις.
- Τονισμός των μονοσυλλαβών λέξεων ή, που, πως.
- Διακρίση γλωσσικής και εικονικής περιγραφής τοπίου (περίγραφή με λέξεις-περίγραφή με χρώματα).
- Συνθεση λέξεων της ίδιας οικογένειας.

Β.Μ.: Το κείμενο για τη ζωγραφιά της Καίτης είναι ένα διαλογικό κείμενο, στο οποίο η Καίτη επιχειρηματολογεί για ποιο λόγο επέλεξε να ζωγραφίσει έτσι τη θάλασσα. Στο κείμενο αυτό ο διάλογος και η περιγραφή μερών της ζωγραφιάς εντάσσονται σε έναν ευρύτερο στόχο, που αφορά την επιχειρηματολογία. Με την άσκ. 4 ο μαθητής εξοικειώνεται με αλλαγές στο περιεχόμενο ενός κειμένου, όταν αλλάξουν κάποια στοιχεία του εξωκειμενικού πλαισίου. Με την άσκ. 5 ο μαθητής ασκείται στη διατύπωση επιχειρημάτων για τη μόλυνση του περιβάλλοντος.

Αύριο Ανθολόγιο: Νίκος Γκάτσος, Ο εφιάλτης της Περσεφόνης

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Το θεματικό λεξιλόγιο σ' αυτή την ενότητα παρουσιάζεται μέσα από οικογένειες λέξεων. Τα παιδιά καλούνται να τοποθετήσουν τις λέξεις σε αλφαβητική σειρά προσέχοντας κάθε φορά το κοινό τμήμα των λέξεων της κάθε οικογένειας, το οποίο παρουσιάζεται με εντονότερη γραφή.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1.5**Η πατρίδα μας γιορτάζει**

Προτεινόμενη Διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες

1. Η σημαία**ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Εξοικείωση με το συμβολισμό της ποιητικής γλώσσας. • Συσχετισμός των συμβόλων με τους δημοσίους χώρους.

2. Στον πόλεμο του 1940**ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Εξοικείωση με τη μαρτυρία ως πηγή πληροφόρησης για ιστορικά γεγονότα. • Η λειτουργία λέξεων και φράσεων που φορτίζουν συναισθηματικά το λόγο. • Επικοινωνία με μεγαλύτερους για άντληση πληροφοριών γύρω από τα ιστορικά γεγονότα.

Αύριο Ανθολόγιο: Άλκη Ζέη, Οι Γερμανοί και οι... πρόκες

3. Για το Πολυτεχνείο**ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Αποσαφήνιση όρων γύρω από την αντίθεση δημοκρατία – δικτατορία (πρωτοβάθμια προσέγγιση). • Συγκέντρωση πληροφοριών από τα κείμενα του βιβλίου ώστε να συγκροτηθεί ο βασικός αφηγηματικός πυρήνας των γεγονότων του Πολυτεχνείου. • Πρωτοβάθμια εξοικείωση με την ιστορική αφήγηση. • Αξιοποίηση της προφορικής ιστορίας-μαρτυρίας των ανθρώπων που γνωρίζουν τα γεγονότα.

■ Β' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Επισημαίνεται ότι στο τεύχος αυτό οι μαθητές ασκούνται στην αφήγηση (αναφορικός λόγος) και στα κειμενικά είδη της οδηγίας και της επιχειρηματολογίας (ματευθυντικός λόγος).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.1

Πολιτείες ντυμένες στα λευκά

Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες

Στην παρούσα ενότητα, η αφήγηση, κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου, αποτελεί αντικείμενο ρητής διδασκαλίας. Το χρόνι στις ιστορίες της ενότητας συνιστά φαινόμενο που γοητεύει τα παιδιά. Επισημαίνεται ότι σε πολλές περιοχές της ορεινής Ελλάδας το χρόνι κάνει την εμφάνιση του αυτή την εποχή.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

(βλ. Klapp & Watkins 1994 και Πολιτής, Π., «Λόγος Κείμενο, Αφήγηση» στο δικτυακό τόπο www.kotvos.edu.gr)

Η αφήγηση

Η αφήγηση σχετίζεται με την εξέλιξη καταστάσεων και συμβάντων στο χρόνο.

Η δομή της αφήγησης

- Προσανατολισμός: εισαγωγή στο χώρο και στο χρόνο μιας ιστορίας και σύσταση των ηρώων.
- Διαδοχή των γεγονότων στο χρόνο.
- Πρόβλημα και επίλυση του προβλήματος.
- Κατάληξη/προβλέψη: π.χ. «Έτσι έγινε κι από τότε κάθε μέρα...». Συχνά σε μια αφήγηση υπάρχει και η αξιολόγηση που κάνει ο αφηγητής, καθώς διατυπώνει κρίσεις για το νόημα της ιστορίας ή και για το χαρακτήρα και τη συμπεριφορά των ηρώων.

Η γραμματική

- Τα ρήματα σε μια αφήγηση είναι ανάλογα της δομής. Στη διαδοχή των συμβάντων / γεγονότων έχουμε εμφάνιση ρημάτων δράσης, ρημάτων που σημαίνουν κίνηση και αλλαγή. Όταν εκφέρεται μια αξιολόγηση του αφηγητή για τα γεγονότα και τους ήρωες ή δίνεται ευφράση στις συναισθηματικές αλλαγές των αφηγηματικών προσώπων έχουμε ρήματα κρίσης, βούλησης, συναισθηματικά ρήματα κ.ο.κ.
- Ο χρόνος της αφήγησης είναι ο Αόριστος. Επισημαίνεται ότι η συνωπτική ρηματική όψη του Αορίστου προσφέρεται για την επικέντρωση της προσοχής του αναγνώστη στην αρχή της περιπέτειας. Ο Παρατατικός με την εξακολουθητική ρηματική του όψη χρησιμοποιείται στην αφήγηση, όταν επιζητείται να αποτυπωθεί η επανάληψη συνθηκών, καταστάσεων ή συμπεριφορών που ένα γεγονός θα τις θέσει σε διαδικασία αλλαγής στο χρόνο (Αόριστος). Για παράδειγμα: «Κάθε μέρα ο κύριος Γιάννης άνοιγε το περιττό του πριβι και κάλημεριζε τα παιδιά που πήγαιναν στο σχολείο. Εκείνο το πριβι τα παιδιά είδαν το περιττό κλειστό. Απώθησαν. Η Φανή ρώτησε τον Κώστα...»
- Τα συμβάντα / γεγονότα και οι καταστάσεις συνδέονται μεταξύ τους είτε χρονικά, οπότε χρησιμοποιούνται χρονικά επιρρήματα ή δευτερευουσες χρονικές προτάσεις (όταν, έπειτα, μετά, κατά τη διάρκεια, ταυτόχρονα κ.ά.), είτε αιτιοκρατικά, το ένα γεγονός αποτελεί αιτία εμφάνισης του επόμενου, οπότε έχουμε τη χρήση αιτιολογικών και συμπερασματικών συνδέσμων ή αντιστοίχων δευτερευουσών προτάσεων (επειδή, γιατί, επομένως...).

1. Η πόλη χάθηκε στο χιόνι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Προσδιορισμός των αλλαγών στον εξωτερικό χώρο και στον ψυχισμό του αφηγηματικού προσώπου.
- Διακρίση παρελθοντικών – μη παρελθοντικών ρηματικών χρόνων.
- Διαδικασίες αναγνωστικής προβλεψής.
- Οργάνωση πλάνου μιας ιστορίας.

T.E.: Με τις ασκ. 1, 2, 3 οι μαθητές ασκούνται στη λειτουργία των ρηματικών χρόνων και στη χρονική συνδεση των γεγονότων/καταστάσεων στην αφήγηση. Με την ασκ. 4 ο μαθητής έχοντας προσλάβει εκείνα τα σημεία της ιστορίας που του είναι οικεία και έχοντας ερμηνεύσει τις καταστάσεις και τα πρόσωπα σύμφωνα με το δικό του σύστημα αξιών και πεποιθήσεων, επιχειρεί να δώσει συνέχεια στην ιστορία, ακολουθώντας ένα δοσμένο πλάνο.

2. Η πόλη χάθηκε στο χιόνι (συνέχεια)

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Διακρίση των σημείων που αξιοποιεί ο αναγνώστης για τη συνέχεια μιας ιστορίας και των σημείων που επιλέγει ο λογοτέχνης (πρόσωπα, γεγονότα, κατάληξη).
- Διακρίση της εξακολουθητικής όψης του Παράτατικού και της συνοπτικής όψης του Αοριστού σε μια αφήγηση (κλίτικά παραδείγματα).
- Αιτιολογική και χρονική συνδεση γεγονότων.
- Παραγωγή αφήγησης με κατευθυντήριες ερωτήσεις.

B.M.: Με την ασκ. 1 ο δάσκαλος οδηγεί τους μαθητές να ανακαλύψουν ποια σημεία της ιστορίας αξιοποιεί ο συγγραφέας για να δώσει τη δική του συνέχεια και να αντιληφθούν ποια είναι τα σημεία που αξιοποίησαν στη δική τους συνέχεια.

T.E.: Με την ασκ. 1 ο δάσκαλος προετοιμάζει τους μαθητές για τη διδασκαλία του κειμενικού είδους της επιχειρηματολογίας και ταυτόχρονα τους ασκεί στην αιτιακή συνδεση συμβάντων στην αφήγηση. Με την ασκ. 2 εισαγει τους μαθητές στην υποτακτική συνταξη των προτάσεων με σκοπό να αποδοθεί η χρονική συνδεση συμβάντων στην αφήγηση. Στις ασκ. 1 και 2 οι μαθητές εξοικειώνονται διαισθητικά με τους συνδέσμους. Τα κείμενα της ασκ. 3 ασκούν τους μαθητές στη λειτουργία της συνοπτικής όψης του Αοριστού και της εξακολουθητικής του Παράτατικού σε μια αφήγηση.

Ο δάσκαλος φροντίζει να υπάρχουν στην τάξη βιντεοσκοπημένα ή ηχογραφημένα δελτία ειδήσεων εφημερίδες και περιοδικά για να τα επεξεργαστούν οι μαθητές στο επόμενο κεφάλαιο, ώστε να εξοικειωθούν καλύτερα με την ειδησεογραφική αφήγηση.

3. Τόσο χιόνι δεν ξανόγινε!

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ειδησεογραφική ενημέρωση για ένα γεγονός / φαινόμενο.
- Χρήση του επιθέτου (παραβετικά).
- Ελλειπτικές προτάσεις: τίτλοι εντυπής ενημέρωσης.
- Οργάνωση μιας ειδήσης ανάλογα με το μέσο: ραδιοφωνική εκφώνηση (προφορικός λόγος), πρωτοσελιδο σχολικής εφημερίδας (γραπτός λόγος).

B.M.: Με τις ασκ. 1-3 οι μαθητές εξοικειώνονται με την ειδησεογραφική αφήγηση στα κείμενα των ΜΜΕ. Ειδικότερα εξοικειώνονται με τους τίτλους, τις λεζάντες και συσχετίζουν τις πληροφορίες ανάμεσα στο εικονικό και το γλωσσικό κείμενο. Η ασκ. 4 ασκεί τους μαθητές στις αλλαγές που απαιτούνται σε ένα κείμενο, όταν πρόκειται να εκφωνηθεί στο ραδιόφωνο από τον αυτοπτη μάρτυρα/ρεπόρτερ (προφορικότητα).

Τ.Ε.: Με τη δραστηριότητα 5 οι μαθητές εμπνέδωνουν τις διαδικασίες σύνθεσης-συνταξης της πληροφορίας σε εφημερίδα, σύμφωνα με την προετοιμασία που έγινε στο Β Μ.

Αύριο Ανθολόγιο: Λέο Μπουσκάλια, Η πτώση του φύλλου που το έλεγαν Φρέντυ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.2

Ιστορίες του χειμώνα

Προτεινόμενη Διάρκεια: 9 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές ασκούνται περαιτέρω στο κειμενικό είδος της αφήγησης.

1. Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Δραματοποιημένη αφήγηση • θεατρικός διάλογος • Χρήση των συνοδευτικών οδηγιών / πληροφοριών για τη σκηνοθέτηση ενός διαλόγου • Αξυνάτοι τυποί προσωπικής αντωνυμίας • Αντιπαίχιση γλωσσικού κειμένου και εικονικού κειμένου (δελτία καιρού) • Τρόπη της δραματοποιημένης αφήγησης ανάλογα με την εισδοχή ή απαισιοδοχή λύση • Επεξεργασία ενός ρόλου στη δραματοποιημένη αφήγηση.

Β.Μ.: Με την ασκ. 1 οι μαθητές διακρίνουν τις σκηνικές οδηγίες μιας δραματοποιημένης αφήγησης από τον κυρίως διάλογο. Με τις ασκ. 5, 6 οι μαθητές συσχετίζουν το γλωσσικό κείμενο με σύμβολα, που παρέχουν τις ίδιες πληροφορίες.

2. Κάτω απ' το χιόνι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εντόπιμος θεμάτων στις στροφές ενός ποιήματος • Σχήματα λόγου σε ένα ποίημα • Κανόνες αλληλοβισμού • Παραγωγή συντόμων ποιητικών εικόνων (Χαίκου)

Β.Μ.: Στο ποιητικό κείμενο ο μαθητής αναγνωρίζει εικόνες των αισθήσεων (ασκ. 2 εικόναση) και ερμηνεύει τον τίτλο του ποιήματος σε σχέση με τους στίχους που αποδίδουν τη μυστική ζωή της φύσης κάτω από το χιόνι (ασκ. 1). Στις τρεις πρώτες στροφές η φύση προετοιμάζεται αθόρυβα για την άνοιξη που έρχεται στην τελευταία στροφή (ασκ. 4).

Τ.Ε.: Τα χαικού προσφέρονται για την παραγωγή μικρών ποιητικών δομών, στις οποίες οι αισθήσεις και τα συναισθήματα εκφράζονται γλωσσικά μέσω της ποιητικής περιγραφής εικόνων. Ο δάσκαλος ενθαρρύνει τους μαθητές κατά τη σύνθεση των δικών τους χαικού, επισημαίνοντας ότι δεν είναι απαραίτητο να τηρούν αυστηρά τη δομή τους (τρεις στίχοι με 17 συλλαβές, 1ος στίχος: 5 συλλαβές, 2ος στίχος: 7 συλλαβές, 3ος στίχος: 5 συλλαβές).

3. Ο εγωιστής Γίγαντας

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Συνδέση γεγονότων-συμβάντων της αφήγησης στο χρόνο • Η λειτουργία της περιγραφής στην αφήγηση

ση. • Χαρακτηρισμός των αφηγηματικών προσώπων σε μια αφήγηση. • Διαδικασίες αναγνωστικής πρόβλεψης για την εξέλιξη μίας ιστορίας. • Κινητικές αντωνυμίες (δυνατοί και αδύνατοι τυποί).

Β.Μ.: Ο δάσκαλος διαβάζει μεγαλόφωνα και αργά την ιστορία, ενώ τα παιδιά παρακολουθούν το κείμενο από το βιβλίο. Στην άσκ. 7 η κάθε ομάδα φωνάζεται και ανακοινώνει προφορικά στην τάξη τη συνέχεια της ιστορίας. Μετά ο δάσκαλος θα διαβάσει το υπόλοιπο κείμενο της ιστορίας του Όσκαρ Ουάιλντ, το οποίο παρατίθεται στο τέλος του βιβλίου (σελ. 86-87).

Τ.Ε.: Στην άσκ. 3 τα παιδιά μπορούν ελεύθερα να γράψουν την αλλαγή του κήπου προς την αντίθετη κατάσταση, αξιοποιώντας πληροφορίες του κειμένου που προηγείται. Έτσι οι μαθήτες παρατήρουν το ρεαλό μιας περιγραφής μέσα σε ένα αφηγηματικό κείμενο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.3

Έλα στην παρέα μας!

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Ρητή διδασκαλία στα κειμενικά είδη του κατευθυντικού λόγου: οδηγία και επίχειρηματολογία.

Η οδηγία (βλ. Kharro & Watkins 1994 και Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: www.komvos.edu.gr)

Η εκτέλεση μιας μαγειρικής συνταγής, η ανευρέωση ενός συγκεκριμένου δρόμου με διαγράμμα σε μια αγνώστη περιοχή, η παρακολούθηση τεχνικών οδηγιών για να τοβεί σε λειτουργία ένα μηχάνημα κ.ά. ανήκουν στο κειμενικό είδος της οδηγίας. Ο σκοπός των οδηγιών είναι να δείξει σε κάποιον τι να κάνει και πώς να το κάνει.

Η δομή

Τα κείμενα που διατυπώνουν οδηγίες παρουσιάζουν γενικότερα τη δομή: Στόχος – Βήματα υλοποίησης. Το γενικό αυτό σχήμα πραγματώνεται συνήθως σε:

- **κειμενά με οδηγίες διαδικασίας**, λ.χ. συνταγές, προσανατολισμός σε έναν αγνώστο χώρο, που έχουν τη δομή: Στόχος – Υλικά – Διαδικασίες εκτέλεσης.
- **κειμενά μη-διαδικαστικά** που δίνουν εντολές με τη μορφή οδηγιών, λ.χ. διατύπωση κανόνων συμπεριφοράς και δράσης: «κράτησε το χέρι της μητέρας σου», «μην τρέχεις στο διαδρόμο», κ.λπ.

Η γραμματική

- Γνώση σε ποιόν απευθύνεται η οδηγία: **άμεσα** με τη χρήση β' προσώπου «ανακάτεψε...», «τοποθετήστε τις απόσκευές σας...», ή με τη χρήση α' προσώπου «ανακατεύουμε τη μαγιονέζα...» και **έμμεσα** με τη χρήση παθητικής συνταξης «απαγορεύεται το κάπνισμα...», «κρίνεται απαραίτητο να έχετε προθερμάνει το φούρνο...».
- Τα ρήματα δράσης εκφραζουν τις διαδικασίες εκτέλεσης οδηγιών με χρήση της προστακτικής Ενεστώτη ή Αορίστου: π.χ. «Στρίψε αριστερά και διάσχισε...», «Ρίξε δυο πατηρία νερό και ανακάτεψε».
- Οι χρονικοί συνδέσμοι είναι στοιχεία που τοποθετούν τις διαδικασίες σε προτεραιότητες: «Μη γράφετε το όνομά σας πριν σας πω το πού», «Ρίξε πρώτα το μείγμα στην κατσαρόλα και ύστερα ανακάτεψε».
- Τα τροπικά επιρρήματα χρησιμοποιούνται ως δείκτες του τρόπου εκτέλεσης των όσων δηλώνουν τα ρήματα: «Αργά αργά ρίχνουμε τα υλικά και ανακατεύουμε», «Διάσχισε γρήγορα το δρόμο, όταν δεις την ένδειξη του φωτεινού σηματοδότη».

1. Αξέχαστα γενέθλια

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξακολουθητική και συνοπτική ομή των ρημάτων στο μελλοντικό χρόνο. • Μορφολογία του ρήματος σε μελλοντικό χρόνο: κλιτικό παράδειγμα. • Εμπέδωση σχηματικής δομής της επιχηρηματολογίας: Γνωμη – επιχηρηματα υπέρ/κατά – Συμπερασμα.

Β.Μ.: Με τον εννοιολογικό χάρτη της ασκ. 1 οι μαθητές διευκολύνονται στην πληγήση τους εντός του κειμένου εντοπίζοντας τα βασικά θέματα του μερι. Οι εννοιολογικοί χάρτες βοηθούν τους μαθητές στην αποτελεσματικότερη κατανόηση των κειμένων.

Οι μαθητές συγκρίνοντας τους πίνακες με τα κλιτικά παραδείγματα, παρατηρούν ότι ο Εξακολουθητικός Μελλόντας σχηματίζεται από τα θέμα του Ενεστώτα, ενώ ο Στιγμιαίος Μελλόντας από τα θέμα του Αορίστου.

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 2, 3, 4 οι μαθητές ασκούνται στην εξακολουθητική και συνοπτική ομή του Μελλόντα σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο. Επισημαίνεται ότι ο Μελλόντας σημασιολογικά αποδίδει την πρόθεση του ομιλητή να πραγματοποιήσει μια ενέργεια (θέλω + να + θα). Με τις ασκ. 5 και 6 οι μαθητές παράγουν κείμενα στην απλούστερη δομή ενός επιχηρηματολογικού κειμένου.

2. Μικρομαγειρέματα

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναγνώριση της δομής μιας οδηγίας, εκτελώντας συνταγές. • Χρονική αλληλουχία των διαδικασιών μιας οδηγίας. • Αλλαγή σημασίας εκφράσεων αναλόγα με τα συμφραζόμενα.

Β.Μ.: Στη συνταγή με τις τραυφομαλιτσές η Σοφούλα θέτει ένα πρόβλημα μαθηματικών. Με την άσκηση αυτή δίνεται μια καλή ευκαιρία να αποτελέσουν οι συνταγές ένα πρώτο υλικό για την εξάσκηση των μαθητών στη δημιουργία και λύση προβλημάτων αριθμητικής. Με τις ασκ. 3 και 4 οι μαθητές εισαγονται στη δομή μιας οδηγίας διαδικασιών και στη λειτουργία των χρονικών και τροπικών προσδιορισμών στην εκτέλεση των οδηγιών.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 4 οι μαθητές εξοικειώνονται με το κειμενικό είδος της οδηγίας. Επισημαίνεται ότι η εκτέλεση μιας οδηγίας αναλόγα με το επικοινωνιακό πλαίσιο μπορεί να αποδίδεται με προστακτική αλλά και με τη χρήση οριστικής Μελλόντα.

Ο δάσκαλος ειδοποιεί τους μαθητές να βρουν και να φέρουν διάφορων ειδών προσκλήσεις για να τις επεξεργαστούν στο επόμενο μάθημα.

3. Φτιάχνουμε προσκλήσεις

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Η δομή μιας προσκλήσης αναλόγα με τα θέμα της εκδήλωσης. • Οικογένεια σύνθετων λέξεων με κοινό το πρώτο συνθετικό. • Χρήση ειδικών εκφράσεων πείθους για τη συμμετοχή σε μια εκδήλωση.

Β.Μ.: Παράλληλα με τις προσκλήσεις του βιβλίου οι μαθητές θα παρουσιάσουν και θα επεξεργαστούν τις προσκλήσεις που έχουν φέρει οι ίδιοι.

Τ.Ε.: Με τις δραστηριότητες 1-3 οι μαθητές ασκούνται στη διαμόρφωση ενός γλωσσικού κειμένου αναλόγα με

το ποιά εμπλεκονται, δηλ. πόσος πρόσκαλοι ήταν και σε τι είδους αδήλωση. Ο δασκάλος μπορεί να αντιστη βαβιάλλη αυτές τις προσκλήσεις για να ρυθπίσει στην τάξη τη διακρίση ανάμεσα στο επίσημο και φιλικό ύφος.

Άυριο Ανθολόγιο: Αίτσα Ψαραύτη, Το περιβάλι του Ισάκιμ

4. Από το ημερολόγιο του Ελτόν

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Ημερολογιακή αναφορά γεγονότων.
- Δημιούργια οικόγεννάσκων δέντρων.
- Τονίμος λέξεων.
- Δημιουργία συνθετών λέξεων με χρήση του αχωριστού μωριού ξε-.
- Αξιοποίηση σχεδίαγραμμάτος στην παραγωγή κειμένου οδηγών κίνησης στο χωρό.

Με τις δραστηριότητες του Β.Μ. και Τ.Ε. οι μαθητές εισάγονται στην κατανόηση της ετεροπότητας στην τάξη, μέσα όμως από αβίαστες διαδικασίες δικής προφορικής παρεμβάσης του δασκάλου. Η υποδοχή μαλι στα της ετεροπότητας γίνεται μέσα από την εμφαση στην ομοιότητα. Τονίζουμε αυτά που μας ενώνουν παραμένοντας ο καθένας έσχωριστός και διαφορετικός. Με αφορμή την ασκ. 4 του Β.Μ. μπορούμε να θίξουμε με τους μαθητές το θέμα της μετανάστευσης συζητώντας περιπτώσεις αγέννων τους, οι οποίοι έχουν μετανάστευσει.

5. Το χαρούμενο λιβάδι

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Χαρακτηριόμος συμπεριφορών και στάσεων των πρικών μιας αφήγησης.
- Χρήση σημείων στίξης στην παραγωγή διαλόγου.
- Παρεμβάση σε μια αφήγηση με αλλαγή της λύσης της ιστορίας.
- Επιχειρηματολογία για τη θέση/στάση των πρικών.
- Συνθέση λέξεων με χρήση προθέσεων.
- Αντικατάσταση λέξεων με τις συνωνυμες τους σε ένα κείμενο.
- Συμπληρώματα της βασικής δομής μιας προτάσης με χρονικούς και τοπικούς επιρρηματικούς πρόσδιορισμούς.
- Αναδηγήση μιας ιστορίας, όταν αλλάζουν μερικές από τις συνθήκες της.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στα επιρρηματικά τοπικά και χρονικά συμπληρώματα των προτάσεων, ενώ στην ασκ. 3 εξοικειώνονται με διαδικασίες εναλλαγής της οπτικής στην αφήγηση μιας ιστορίας (μια ιστορία αφηγημένη από έναν ουδετερο αφηγητή, έξω από την ιστορία – ενδεχομένως ένα ζωο που ζει στα λιβάδι, μια ιστορία αφηγημένη από την οπτική μιας μαργαρίτας, μια ιστορία αφηγημένη από την οπτική της παπαρούνας – μπαινω στη θέση του άλλου).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.4

Άνθρωποι και μηχανές

Προτεινόμενη Διάρκεια: 13 διδακτικές ώρες

Οι μαθητές εξοικειώνονται με τις μηχανές και τα έργα των ανθρώπων που αλλάζουν την καθημερινότητα. Ασκούνται περαιτέρω στα κειμενικά είδη της οδηγίας και της επιχειρηματολογίας.

1. Φτιάξε μου ένα σιδερένιο άνθρωπο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αφηγήσεις από διαφορετικά μέρη του κόσμου. • Σημασιολογική διακρίση αδύνατου τύπου προσωπικής αντιληψιάς και αρέθου. • Εμπέδωση των τρόπων διατύπωσης της προστακτικής ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο. • Παραγωγή δρώματοποιημένου διαλόγου. • Παρουσίαση οδηγιών για την κατασκευή και τη χρήση ενός παιχνιδιού.

Β.Μ.: Με την ασκ. 5 οι μαθητές εισάγονται στη διαπραγμάτευση ενός κοινού θέματος σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 1 οι μαθητές συνειδητοποιούν τη διαφορετική λειτουργία του αρσενικού και αρσένιου αρέθου στο λόγο. Υπενθουμίζουμε ότι η διδασκαλία των αρέθων έχει γίνει στο Α' τεύχος. Με την ασκ. 3 οι μαθητές ασκούνται στο διαφορετικό επίπεδο ύψους της προστακτικής. Ο δάσκαλος πρέπει να έχει κατά νου ότι η γραμματικοποίηση μιας σημασίας, ενός νοήματος, εν προκειμένω μιας προστακτικής εντολής, μπορεί να πραγματοποιηθεί με διαφορετικές γραμματικές υποκατηγορίες (προστακτική Αρσένιου – αρσενική Μέλλοντα – απρόσωπη συνταγή). Με την ασκ. 5 ο μαθητής εντάσσει στοιχεία μιας περιγραφής αντικείμενου (βλ. Α' τεύχος) σε ένα κείμενο που εμπειρεύει και οδηγία (παραγωγή πολυγενετικών κειμένων).

Αύριο Ανθολόγιο: Ντινιέ Λεβύ, Άντζελμαν

2. Μηχανές του μέλλοντος

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εικονική και γλωσσική περιγραφή ενός μηχανήματος (εμπέδωση της περιγραφής και της οδηγίας). • Ξεκίνηση με τις εφευρέσεις. • Αξιοποίηση εικονικών κειμένων (κόμικς) στην παραγωγή λόγου.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 1-5 επιδιώκεται ο συσχετισμός του εικονικού με το γλωσσικό κείμενο. Ειδικότερα στη γελοιογραφία (εικονική αφήγηση ενός περιστατικού), η εικόνα αποτυπώνει μια διαδικασία και τα παιδιά καλούνται να την εκφράσουν γλωσσικά μέσω της δημιουργικής τους φαντασίας. Επισημαίνεται ότι το φαινόμενο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, με αξιοποίηση της δυναμικής ενέργειας του νερού, αποτελεί θεματολογία του προγράμματος σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού του μαθήματος «Εμείς και ο κόσμος» τόσο στη Β' όσο και στην Γ' Δημοτικού.

Ο δάσκαλος ειδοποιεί τους μαθητές να φέρουν για το επόμενο μάθημα υλικά που θα τους χρειαστούν για να φτιάξουν το ηλιακό λεωφορείο (ψαλίδια, κόλλες, παλιά περιοδικά, κουτάκια, εξαρτήματα από παιχνίδια τα οποία τους έχουν χαλάσει κ.α.). Φροντίζει επίσης να υπάρχει στην τάξη ο δίσκος «Εδώ Λιλιπούπολη» για να ακουσουν το τραγούδι «Το ηλιακό λεωφορείο».

3. Το ηλιακό λεωφορείο

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Η συζήτηση εικόνων του πραγματικού και ποιητικού κόσμου. • Αξιοποίηση της σύνθεσης εικόνας με την τεχνική του κολάζ στη συγγραφή ενός ποιήματος. • Σύνταξη οδηγιών χρήσης μηχανήματος.

Β.Μ.: Με την ασκ. 1 καλούνται οι μαθητές να εντοπίσουν τα φανταστικά στοιχεία του ηλιακού λεωφορείου, ώστε να προετοιμάσουν καλύτερα την απάντησή τους στην ασκ. 2.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές εμπεδώνουν τη διαδικασία που ξεκίνησε με το ποιητικό κείμενο «Θαλασσινό σχολείο» (Α' τευχός) και η οποία αποσκοπεί στην εξοικείωση τους με το χαρακτηριστικό της λογοτεχνίας να δημιουργεί νέους και πρωτότυπους συνδυασμούς από γνωστά και καθημερινά στοιχεία. Επιπλέον με τις ασκ. 3 και 4 οι μαθητές εξοικειώνονται περαιτέρω με τη συνταξη κειμένων τα οποία συνθέτουν μια καλλιτεχνική κατασκευή. Παράλληλα ασκούνται στα να εκφράζουν συντομα τη γνώμη και τις εντυπώσεις τους.

Αύριο Ανθολόγιο: Μ. Κριεζή – Ρ. Καπετανάκη, Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος

4. Στο Αττικό Μετρό

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Επεξεργασία οδηγιών σε ένα δημόσιο έργο • Ορθογράφιση και χρήση της μετοχής ενεργητικού. Ενστάται (-οντας, -ώντας). • Ομώνυμες λέξεις. • Συνταξη οδηγιών – κανόνων για την κίνηση σε ένα χώρο και την αξιοποίηση συγκοινωνιακών μέσων. • Οργάνωση μιας πρωτοβάθμιας ερευνητικής εργασίας, συγκέντρωση πληροφοριών.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 2, 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με διαδικασίες επιχειρηματολογίας, ενώ με τις ασκ. 4, 5 και 6 αξιοποιούν με τρόπο αποτελεσματικό κείμενα οδηγιών.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με τη νέα βασική δεξιότητα της κατανόησης πολυτροπικών κειμένων καθημερινής χρήσης (εικόνα, γλώσσα, σύμβολα). Με την ασκ. 6 οι μαθητές εισάγονται στην οργάνωση μιας διαδικασίας για συλλογή πληροφοριών και για αξιοποίησή τους στη γραπτή παρουσίαση ενός δημοσίου έργου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2.5

Γιορτάζω και θυμάμαι

Προτεινόμενη Διάρκεια: 8 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές οργανώνουν τις δραστηριότητές τους σε θέματα ιστορικών επετείων (25η Μαρτίου- Εθνική Παλιγγενεσία), θρησκευτικών εορτών (Χριστούγεννα, Ευαγγελισμός της Θεοτόκου). Έμφαση, επίσης, δίνεται στις εορταστικές προετοιμασίες, στα ήθη και στα έθιμα.

ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με την εικαστική δημιουργία. • Συσχετισμός του γλωσσικού με το εικονικό κείμενο για το ίδιο θέμα. • Έρευνα και καταγραφή εθίμων. • Αξιοποίηση πληροφοριών για ιστορικά θέματα. • Παραγωγή έμμετρων τραγουδιών, επιστολών και πληροφοριακών κειμένων για τη σχολική εφημερίδα.

4. Η καταστροφή των Ψαρών

Αύριο Ανθολόγιο: Το μικρό κλεφτόπουλο

Γ' ΤΕΥΧΟΣ: ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Στο τεύχος αυτό οι μαθητές επαναλαμβάνουν και εμπλουτίζουν τα κειμενικά είδη του αναφορικού και του κατευθυντικού λόγου, με παράλληλες δραστηριότητες παραγωγής εκφραστικού-ουναισθηματικού λόγου.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.1

Ήτανε μια φορά...

Προτεινόμενη Διάρκεια: 12 διδακτικές ώρες

1. Τα ταξίδια του παππού μου**ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Περιληπτική απόδοση του νοήματος. • Λειτουργία των παρελθοντικών ρηματικών χρόνων στην αφήγηση.
- Παραγωγή εκφραστικού λόγου.

B.M.: Επισημαίνεται πως ο εκπαιδευτικός πρέπει να συζητήσει με τα παιδιά ότι ο παππούς εκφράζει ιστορίες που έπλασε με τη φαντασία του, όπως ένας λαϊκός παραμύθας. Έτσι αντιδραστεί το ψέμα από τη δημιουργική φαντασία. Με την άσκ. 2 οι μαθητές ασκούνται στην περιληπτική απόδοση του νοήματος και εμπλουτίζουν την εξωτερική οργάνωση ενός αφηγηματικού κειμένου.

2. Τα ταξίδια του παππού μου (συνέχεια)**ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Εξοικείωση με την εξωτερική οργάνωση του αφηγηματικού κειμένου (δομή). • Εμπέδωση της περιληπτικής απόδοσης του νοήματος. • Η κλίση του επιθέτου πολυς, πολλή, πολύ. • Αξιοποίηση πίνακα για την αντίληψη πληροφοριών. • Αιτιολόγηση μιας επιλογής (επιχειρηματολογία).

B.M.: Στην άσκ. 5 οι μαθητές επιλέγουν μια σειρά από επιθέτα που μπορούν να συνδυαστούν με το σημασιολογικό πλαίσιο των προτάσεων.

T.E.: Με την άσκ. 3 ο δάσκαλος ασκεί τους μαθητές στη λειτουργική ανάγνωση πίνακα για την αντίληψη πληροφοριών. Με την άσκ. 4 επαναλαμβάνεται η διαδικασία παραγωγής επιχειρημάτων που τεκμηριώνουν μια επιλογή.

Αύριο Ανθαλόγιο: Φωτεινή Φραγκούλη, Παππούς κι εγγονά

3. Μια αληθινή ιστορία**ΕΠΙΔΙΟΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

- Εντοπισμός φανταστικών στοιχείων μιας ιστορίας. • Τίτλοφόρηση παραγράφων (πρακτικές περιληπτικής απόδοσης του νοήματος). • Δημιουργική φαντασία στη σύνθεση μιας αφηγηματικής ιστορίας.

B.M.: Στην άσκ. 3 οι μαθητές ασκούνται, πρωτοβάθμια (διεξοδικότερα στις επόμενες τάξεις), στη λειτουργία των χρονικών επιρροηματικών προτάσεων στην αφήγηση. Με αφορμή τις άσκ. 4, 5, 6 οι μαθητές διακρίνουν

τα φανταστικά στοιχεία από την πραγματικότητα, δηλαδή πως ο λογατεχνικός μύθος αναπαράστα την πραγματικότητα αξιοποιώντας θεμικούς και δοξασίες. Επισημαίνεται ότι με τις ασκ. 5, 6 ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναπτύξει ένα Σχέδιο Εργασίας με θέμα τη Σελήνη/ Διάστημα.

Αύριο Ανθολόγιο: Καλλιόπη Σφαέλλου, Το ξύλινο άλογο

4. Στο νησί του Διόλου

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Συναισθηματικές αντιδράσεις των αφηγηματικών προσώπων • Συσχετισμός των γεγονότων μιας αφήγησης στο χώρο και στο χρόνο • Περιληπτική απόδοση του νησιώτατος μιας ιστορίας • Εξακάλυψη της και Στιγμιαίας Μελλόντας • Εξοικείωση με την παραγωγή διαφημιστικού-πληροφοριακού λόγου.

B.M.: Με την ασκ. 5 οι μαθητές εμπνέδωνουν πρακτικές περιληπτικής απόδοσης νησιώτατος. Με την ασκ. 6 οι μαθητές δραματοποιούν τις συναισθηματικές αντιδράσεις των ηρώων μιας αφηγηματικής ιστορίας.

Ενας μαθητής υποδυεται τον Οδυσσέα, ο οποίος βρίσκεται σε μια ακρή και κοιμάται, ένας άλλος το συντρόφο, ο οποίος πρότενε να ανοίξει το ασκή του Διόλου, και οι υπόλοιποι μαθητές υποδυονται τους συντρόφους του Οδυσσέα. Οι συντρόφοι χωρίζονται σε δυο ομάδες, η μια ομάδα συμφωνεί με το συντρόφο που θέλει να ανοίξει το ασκή, η άλλη διαφωνεί. Οι μαθητές σηκώνονται ήρθαι και η μια ομάδα τοποθετείται απέναντι από την άλλη, έτσι ώστε τα ζευγάρια των μαθητών να σχηματίσουν ένα διάδρομο. Μέσα από το διάδρομο θα περάσει ο συντρόφος ο οποίος θα ανοίξει το ασκή. Ο δασκαλος δίνει ένα περιθώριο πέντε λεπτών για να σκεφτεί ο καθέ μαθητής το λόγο για τον οποίο πιστεύει ότι πρέπει ή δεν πρέπει να ανοίχτεί το ασκή. Όταν ο συντρόφος τους θα περάσει από το διάδρομο, θα στέκεται και θα ακούει προσεκτικά τις αντίθετες γνώμες που θα εκφραζει χαμηλόφωνα το κάθε ζευγάρι. Βασικός στόχος είναι να αναδειχθεί η κρίσιμότητα της απόφασης των συντρόφων.

Στη συνέχεια οι μαθητές αναπαράστα με μια παγωμένη εικόνα τη σκηνή κατά την οποία ο συντρόφος ανοίγει το ασκή, οι άνεμοι απελευθερώνονται και ο Οδυσσέας ξυπνάει. Ο δασκαλος μπορεί να ρωτήσει κάποιους μαθητές ακουμπώντας τους στον ώμο: Τι σκέφτεσαι τώρα, πως αισθάνεσαι; Γιατί συνέβη αυτό το κακό; κ.ά. Οι μαθητές «ξεπαγώνουν» και απαντούν. Στόχος της δραστηριότητας είναι να διερευνήσουν οι μαθητές την πράξη των συντρόφων του Οδυσσέα και να στοχαστούν τις επιπτώσεις που μπορεί αυτή να έχει.

Για τη διαμόρφωση του χώρου του καραβίου (ακτινικό) μπορούν να χρησιμοποιηθούν αντικείμενα της τάξης ή χρωματιστά πανιά. Επίσης κάποιοι μαθητές, αν το επιθυμούν, μπορούν να αναπαράστα τους ανέμους οι οποίοι ξεχνώνται από το ασκή.

Στην ασκ. 7 οι μαθητές καλούνται να αφηγηθούν την περιπέτεια του Οδυσσέα στο νησί των Σειρήνων.

5. Γεια σου χαρά σου Βενετιά

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναγνωστική και ερμηνευτική απολαυση ποιητικού κειμένου • Πολλαπλή ανάγνωση του ποιητικού λόγου (σχηματοποιημένα).

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 1 - 3 οι μαθητές εξοικειώνονται με τη δημιουργική αναγνώση του ποιητικού λόγου. Η αναγνώση καθίσταται έτσι μια δημιουργική πράξη, καθώς ο τρόπος που θα αναγνώσουν τα σχηματισμένα μέσα οδηγεί σε ένα διαφορετικό κάθε φορά ποίημα. Ο μαθητής γίνεται έτσι ένας δημιουργός-αναγνώστης.

Αύριο Ανθολόγιο: Παροιμίες – Παροιμιόμοθοι – Αινίγματα

(Το κείμενο συνδέεται με την ενότητα 3.1)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.2

Του κόσμου το ψωμί

Προτεινόμενη Διάρκεια: 14 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές εξοικειώνονται με τον παραμυθικό λαϊκό λόγο (λαϊκά παραμύθια, παροιμίες, αινίγματα) και εμπειδύνουν περαιτέρω κείμενα ειδή του κατευθυντικού λόγου (οδηγίες, συνταγές). Η ενότητα αυτή μπορεί να αποτελέσει αφορμή για ένα Σχέδιο Έργου με θέμα το «ψωμί» και να διασυνδεθεί με άλλα μαθήματα, στο πλαίσιο της διαθεματικής προσέγγισης.

1. Το πιο γλυκό ψωμί

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Λαϊκός παραμυθικός λόγος. • Πρωτοβάθμια εξοικείωση με τη διακρίση ευθύς-πλάγιος λόγος. • Παραθετικά επιθέτων (επαναλήψη). • Παραγωγή οδηγίας, συνταγής (κατευθυντικός λόγος).

Β.Μ.: Με τη δραστηριότητα του Παρατηρώ και Μαθαίνω οι μαθητές εξοικειώνονται πρωτοβάθμια με την παραγωγή πλάγιου λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο.

2. Το πιο γλυκό ψωμί (συνέχεια)

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αναγνώριση της δομής μιας αφηγημένης ιστορίας. • Εντοπισμός διαδικασιών μιας οδηγίας σε ένα αφηγηματικό κείμενο. • Παραγωγή περιγραφής αντικείμενου με έμφαση στην περιγραφή της λειτουργίας του (περαιτέρω εμπέδωση). • Παραγωγή ευθύ πλάγιου λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο. • Σημειώσεις λαϊκών εκφράσεων. • Συγγραφή μιας ιστορίας με ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες.

Β.Μ.: Με την άσκ. 6 οι μαθητές, αφού πραγματοποιήσουν μια περιληπτική αποδοχή του νοήματος, το αποδίδουν με χρήση πλάγιου λόγου σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. Η άσκ. 7 είναι μια δραματοποιημένη αφήγηση. Η ομάδα ανταποκρίνεται στις γλωσσικές και παραγλωσσικές σηματοδοτήσεις που παράγει ο αφηγητής-δάσκαλος με τον κατάλληλο επιτονισμό και τις χειρονομίες του. Με την άσκ. 10 οι μαθητές συσχετίζουν το γλωσσικό με το εικονικό μέρος για την κατασκευή νοήματος και ταυτόχρονα έρχονται σε επαφή με πληροφορίες για το λαϊκό μας πολιτισμό (περαιτέρω εμπέδωση της πολυτροπικότητας).

Τ.Ε.: Με την ασκ. 4 οι μαθητές εμπνέδνουν περαιτέρω τις γλωσσικές πρακτικές περιγράφης αντικείμενου και των διαδικασιών λειτουργίας του. Με την ασκ. 5 οι μαθητές παράγουν παρεμβατικό αφηγηματικό λόγο σε αλληλεπίδραση στην ομάδα, λαμβάνοντας υπόψη βασικές φράσεις για τη δόμηση μιας ιστορίας.

3. Ψωμί

ΕΠΙΔΙΔΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εικονοπλακ (οι εντυπώσεις των αισθήσεων) στην κατανόηση του ποιητικού κείμενου. • Οικογένεια συνθετών λέξεων με κρινο το πρώτο συνθετικό. • Μορφολογία ορισιαστικού και ρηματος (επιανάληψη των κλιτικών παραδειγμάτων).

Β.Μ.: Με την ασκ. 3 οι μαθητές εντοπίζουν λέξεις, φράσεις, στίχους που δημιουργούν οπτικές, πηχτικές, απτικές, αφηρητικές, γευστικές εντυπώσεις των αισθήσεων (εικονοπλακ).

Τ.Ε.: Ασκ. 2 α) το σιταρι, β) το ψωμί. Ασκ. 3: Τα πρόσωπα είναι: γιαγιά – μανά – κορη.

4. Καλη όρεξη!

ΕΠΙΔΙΔΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Αντίληψη πληροφοριών από χρηστικά κείμενα. • Ενίσχυση θετικών στάσεων στην υγιεινή των διατροφικών συνηθειών. • Ανάπτυξη επιχειρημάτων στο πεδίο των διατροφικών συνηθειών (κατευθυντικός λόγος).

Επισημαίνεται πως το κεφάλαιο αυτό δίνει ευκαιρίες στον εκπαιδευτικό να αναπτύξει διαθεματικά Σχέδια Εργασίας. Με τις δραστηριότητες του **Β.Μ.** και **Τ.Ε.** οι μαθητές ενισχύονται, ώστε να υιοθετήσουν υγιεινές διατροφικές συνήθειες. Επισημαίνεται ότι με την ασκ. 5 του **Τ.Ε.** οι μαθητές επιχειρηματολογούν για τις επιλογές τους ως προς τις αλλαγές που θα επέφερε η οργανωμένη παρέμβαση τους στα διατροφικά προϊόντα του κυκλείου του σχολείου τους.

Αύριο Ανθολόγιο: Ιοφία Σαραμπούκα, Ο ωραίος Δαρτερός

5. Ο Καραγκιόζης φούρναρης

ΕΠΙΔΙΔΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

• Εξοικείωση με τα εκφραστικά μέσα του θεατρου Σκιών. • Αξιοποίηση των πληροφοριών ενός διαλογικού κείμενου για τη συγγραφή μιας συνταγής (κατευθυντικός λόγος). • Εξοικείωση με τη σημασιολόγηση των επιφώνηματικών εκφράσεων σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο. • Ομαδοσυνεργατική αλληλεπίδραση στην κατασκευή θεατρικών διαλογών και σεναρίου δράσης σε μια σχολική παράσταση θεατρου Σκιών (εκφραστικός λόγος: αξιοποίηση ψυχοκινητικών δεξιοτήτων και εκφραστικών πρακτικών).

Τ.Ε.: Με την ασκ. 2 οι μαθητές εμπνέδνουν περαιτέρω το κειμενικό είδος του κατευθυντικού λόγου οδηγία. Με την ασκ. 5 οι μαθητές συνεργάζονται ανά ομάδες για να οργανώσουν τις ερωτήσεις με επικοινωνιακό σκοπό την αντίληψη συγκεκριμένων πληροφοριών σε διεπίδραση (συνέντευξη με ένα φούρναρη).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.3**Όλοι μια αγκαλιά**

Προτεινόμενη Διάρκεια: 10 διδακτικές ώρες

Οι μαθητές ευαισθητοποιούνται στη διαπολιτισμική επικοινωνία και ενθαρρύνονται ώστε να υιοθετήσουν στάσεις φιλικής και αλληλεγγύης απέναντι στους άλλους. Επισημαίνεται πως με την παράθεση διαφορετικών προσωπικών ιστοριών παιδιών από ολό τον κόσμο επιχειρείται να καταγραφούν προβλήματα αλλά και ευτυχή-σμένες στιγμές. Επισημαίνεται πως τα παιδιά από τον υπό ανάπτυξη κόσμο δεν είναι μόνο δυστυχισμένα λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Η εμψύχι δίνεται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη. Οι μαθητές ασκούνται στην αντίληψη συμπερασμάτων μέσα από στρατηγικές ταξινόμησης και σύγκρισης εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές. Εμπειδύονται περαιτέρω τις γλωσσικές λειτουργίες του αναφορικού, κατευθυντικού και εκφραστικού λόγου. Η γνώση αυτή προσφέρεται για την ανάπτυξη διαθεματικών Σχεδίων Εργασίας.

1. Του κόσμου τα παιδιά**ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών με τη ζωή άλλων παιδιών που ζουν σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα. • Παραγωγή ημερολογίου με επικοινωνιακό σκοπό την κατανόηση του τρόπου ζωής ενός άλλου παιδιού.

Β.Μ.: Με τις ασκ. 2 οι μαθητές ταξινομούν και συγκρίνουν, εντοπίζουν και προτείνουν λύσεις σε συγκεκριμένα προβλήματα.

Τ.Ε.: Με τις ασκ. 1 και 3 οι μαθητές γράφουν το ημερολόγιό τους και ασκούνται στον εκφραστικό λόγο (έκφραση επιθυμιών και συναισθημάτων) με επικοινωνιακό σκοπό να εντοπίσουν ομοιοότητες και διαφορές σε σχέση με την καθημερινότητα της ζωής άλλων παιδιών από διαφορετικά μέρη του κόσμου.

Αύριο Ανθολόγιο: Ναζίμ Χικμέτ, *Ας δώσουμε τον κόσμο στα παιδιά*

2. Βοηθάμε να γίνει καλύτερος ο κόσμος μας**ΕΠΙΔΙΔΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

• Υιοθέτηση και αναλήψη δράσεων αλληλεγγύης προς τους άλλους (κοινωνικές δεξιότητες ενεργού πολίτη). • Περαιτέρω εξοικείωση με το κειμενικό είδος του αναφορικού λόγου αναφορά. • Αναγνώριση και αναγνώση αρκτικόλεξων εθνικών και διεθνών οργανισμών. • Παραγωγή αναφοράς με χρήση δοσμένου πληροφοριακού υλικού.

Τ.Ε.: Με την ασκ. 4 οι μαθητές, αφού αντλήσουν πληροφορίες από δοσμένο πληροφοριακό υλικό και συζητήσουν στην τάξη, καταγράφουν προβλήματα που έχουν εντοπίσει και προτείνουν λύσεις. Για τη δραστηριότητα αυτή ο δάσκαλος οργανώνει μια συζήτηση στην τάξη και καταγράφει στον πίνακα τα κυρία σημεία και τα συμπεράσματα της συζήτησης που θα αξιοποιήσουν οι μαθητές στο γραπτό τους λόγο. Θα βοηθήσει την παραγωγή λόγου αν οι μαθητές και ο δάσκαλος δημιουργήσουν μια έκθεση από φωτογραφικό και ενημερωτικό υλικό για τη δράση των μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των Διεθνών Οργανισμών σε ζητήματα που αφορούν τα προβλήματα των παιδιών του κόσμου.

3. Η πτση των γερανών

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Εξοικείωση με κείμενα βιογραφικά και πληροφοριακά
- Εκφραση συναισθημάτων και προσωπικών κρίσεων/στάσεων
- Αριθμητικά επίθετα
- Κατανόηση και πραγμάτωση οδηγιών (επιανάληψη)
- Εκφραστικός πολυτροπικός λόγος (εικονογράφηση μηνυμάτων ευχών-αιτημάτων)

Με αφορμή την ιστορία της μικρής Σαντακί ο εκπαιδευτικός έχει την ευκαιρία να τονίσει πως ένα θλιβερό γεγονός μπορεί να μετατρέψει σε σύμβολο αισιοδοξίας για έναν ειρηνικό κόσμο!

4. Ένα παιδί γράφει στο Θεό

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Η συζευξη εικόνων του πραγματικού και ποιητικού κόσμου
- Εκφραστικός λόγος: εκφραση επιθυμιών ευχών
- Παραγωγή επιστολής με σκοπό τη διατύπωση αιτήματος και βαθύτερων επιθυμιών για ένα φιλικό κόσμο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3.4

Γιορτή και ξενοιασιά

Προτεινόμενη Διάρκεια: 6 διδακτικές ώρες

Στην ενότητα αυτή οι μαθητές οργανώνουν τις δραστηριότητές τους σε θέματα θρησκευτικών εορτών (Πάσχα) και επαγγελματιών αργιών (Πρώτομαγιά, καλοκαιρινές διακοπές). Έμφαση, επίσης, δίνεται στις εορταστικές προετοιμασίες, στα ήθη και στα έθιμα, καθώς επίσης και στην καλλιέργεια φιλικής στάσης προς το περιβάλλον.

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Συσχετισμός του γλωσσικού με το εικονικό κείμενο για το ίδιο θέμα
- Έρευνα και καταγραφή εθίμων
- Αξιοποίηση πληροφοριών
- Παραγωγή χρήσιμων οδηγιών

Ευρετήριο συγγραφέων

- Αδρασαρίδου Μαρία** (1930): Γεννήθηκε στην Κερυνία της Κύπρου. Τέλειωσε το Πανεπιστήμιο Γυμνάσιο και εργάζεται στην Κυπριακή Τηλεόραση. Γράφει λογοτεχνία για νέους και θεατρικά έργα.
- Άργος Τέλλος** (1899-1944): Ψευδώνυμο του Ευαγγέλιου Ιωαννίου. Γεννήθηκε στην Κολαυτάρια. Σπούδασε νομικά και εργάστηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη. Τιμήθηκε το 1949 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης.
- Βαρελλά Αγγελική** (1930): Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και μεγάλωσε στην Αθήνα. Σπούδασε αρχαιολογία. Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία και τη μεταφράση ξένων συγγραφέων. Έχει τιμηθεί για τα λογοτεχνικά της έργα και για τα αναγνωστικά που έγραψε για τους μαθητές του δημοτικού σχολείου.
- Βιζυηνός Γεώργιος** (1849-1896): Γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Βιζύη της Ανατολικής Θράκης. Σπούδασε στην Αθήνα και στη Γερμανία. Έγραψε ποιήματα και διηγήματα εμπνευσμένα από την πατρίδα του και τις παιδικές του αναμνήσεις.
- Γκάσος Νίκος** (1911-1992): Γεννήθηκε στην Άσια Αρκαδίας και σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πολίτης και μεταφραστής με σημαντικό στιχουργικό έργο. Οι στίχοι του έχουν μεταφραστεί από τους σπουδαιότερους συνθέτες του εντέχνου ελληνικού τραγουδιού, όπως το Μάνο Χατζιδάκι, το Μίκη Θεοδωράκη, το Σταυρό Ξαρχάκο κ.α.
- Γκοπέ Μπερτράν** (1945): Γεννήθηκε στο Μοντρέαλ του Καναδά και σπούδασε φιλολογία. Είναι βραβευμένος συγγραφέας παιδικής λογοτεχνίας και διευθυντής εκδοτικού οίκου.
- Γουίλλιαμ Τζιν** (1959): Πολυβραβευμένη Αγγλίδα συγγραφέας που ζει στο Λονδίνο. Εργάστηκε για χρόνια ως διαφημιστρια. Ασχολείται επαγγελματικά με τη συγγραφή παιδικών κυρίως βιβλίων και σεναρίων για την τηλεόραση.
- Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλατσία** (1930): Γεννήθηκε στην Καβάλα και έχει σπουδάσει κοινωνική λειτουργός και δημοσιογράφος. Ασχολείται κυρίως με την παιδική και την εφηβική λογοτεχνία. Βιβλία της έχουν βραβευτεί σε πανελληνιους διαγωνισμούς. Για την προσφορά της έχει τιμηθεί από την Ακαδημία Αθηνών.
- Δοφνης Στέφανος** (1882-1947): Φιλολογικό ψευδώνυμο του Θεοσβούλου Ζιάτσουλου, ποιητή από το Άργος. Εργάστηκε ως καθηγητής μαθηματικών και υπηρέη ανώτερος υπάλληλος της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Έγραψε ποιήματα και διηγήματα, αλλά περισσότερο ασχολήθηκε με τη συγγραφή θεατρικών έργων.
- Δροσίνης Γεώργιος** (1859-1951): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά και φιλοσοφία στην Αθήνα και ιστορία τέχνης στη Γερμανία. Υπήρξε διευθυντής του περιοδικού της *Εστίας* και εργάστηκε στο Υπουργείο Παιδείας, ίδρυσε σχολικές βιβλιοθήκες και συνέβαλε στη ανέγερση του Οίκου Τυφλών. Ήταν μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Τα ποιήματά του και τα πεζογραφήματά του εμμένονται από τη ζωή στην ελληνική επαρχία και τη λαϊκή παράδοση.
- Θεοδωράκης Μίκης** (1925): Γεννήθηκε στη Χίο. Ελαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση και αγωνίστηκε κατά της επτάχρονης δικτατορίας. Έχει εκλεγεί τρεις φορές βουλευτής και διετέλεσε υπουργός. Μελοποίησε μερικά από τα ωραιότερα κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας και πέτυχε τη διεθνή αναγνώριση, συνθέτοντας συμφωνική μουσική, όπερες, εντέχνα λαϊκά τραγούδια, μουσική για το θέατρο και τον κινηματογράφο. Επίσης έχει γράψει πολλά βιβλία, που έχουν μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες.
- Κοδόνης Κωνσταντίνος** (1863-1933): Γεννήθηκε και έζησε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Εργάστηκε για το Υπουργείο των Δημοσίων Έργων της Αιγύπτου. Κορυφαίος ποιητής με παγκόσμια αναγνώριση.
- Καλδινό Ιταλό** (1923-1985): Ένας από τους μεγαλύτερους Ιταλούς συγγραφείς. Γεννήθηκε στην Κουβα και μεγάλωσε στην Ιταλία. Σπούδασε γαλλικά και εργάστηκε ως δημοσιογράφος. Τα μυθιστορήματά και τα διηγήματά του τον έκαναν γνωστό παγκοσμίως, ενώ έχει ασχοληθεί και με τη συγγραφή παραμυθιών.
- Κουγιαλή Γιώτα** (1965): Γεννήθηκε στο Προμυρι Μανητικής. Ζει στο Βόλο και εργάζεται ως εκπαιδευτικός. Έχει γράψει διηγήματα, ευθυμιογράφηματά και βιβλία για παιδιά.
- Κριεζή Μαριανίνα**: Στιχουργός, συγγραφέας και μεταφράστρια παιδικών βιβλίων. Είναι ιδιαίτερα αγαπητή σε μικρούς και μεγάλους για τους στίχους που έγραψε για τη φημισμένη ραδιοφωνική εκπομπή «Εδώ Λιλιπούπολη».
- Λουκάτος Δημήτριος** (1908-2003): Γεννήθηκε στο Αρυστάλι της Κεφαλονιάς. Σπούδασε φιλολογία και παιδαγωγικά. Διετέλεσε καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Τα πλούσια συγγραφικά του έργα καλύπτει όλους τους τομείς της λαογραφικής έρευνας (δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, λαϊκές παραδόσεις, παροιμίες κ.α.).
- Λουκιανός** (2ος μ.Χ. αιώνας): Γεννήθηκε στα Σαμόσατα της Συρίας. Τα έργα του διακρίνονται από εμψυχία, χιούμορ και φαντασία. Θεωρείται ο πρώτος συγγραφέας έργων επιστημονικής φαντασίας.
- Νικολουδή Φυλλιά**: Γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι νηπιαγωγός και δασκάλα δράματος στην εκπαίδευση. Εμμένεται από τα προβλήματα των λιγότερο ευνοημένων παιδιών και την πολυπολιτισμικότητα της μεγαλουπόλης.
- Όμηρος** (8ος ή 9ος π.Χ. αιώνας): Ο μεγαλύτερος αρχαίος Έλληνας επικός ποιητής. Γεννήθηκε στη Χίο ή στη Σμύρνη και θεωρείται ο δημιουργός της *Ιλιάδας* και της *Οδύσσειας*.

- Ουάιντ Όσκαρ** (1854-1900): Γεννήθηκε στα Δουβλίνο της Ιρλανδίας και έζησε στο Λονδίνο. Σπούδασε στα Δουβλίνο και την Οξφόρδη. Έγραψε θεατρικά έργα, ποιήματα, παραμύθια και πεζά.
- Παλαμάρ Κωστής** (1859-1943): Γεννήθηκε στην Παύρα. Σπούδασε νομικά και εργάστηκε ως γραμματέας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σπούδασε ποιητής με πλούσια έργα. Αγωνίστηκε για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας. Τιμήθηκε με το Αριστείο Γραμμάτων και εκλέχθηκε Ακαδημαϊκός.
- Παπαντωνίου Ζαχαρίας** (1877-1940): Γεννήθηκε στο Καρπενήσι. Ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία και διατέλεσε καθηγητής της Σχολής Καλών Τεχνών και διευθυντής της Εθνικής Πνακοθήκης. Έγραψε κυρίως ποιήματα που μιναν τη φύση και τη χαρά της ζωής. Το αναγνωστικό του *Τα ψηλά βουνά* θεωρείται υπόδειγμα παιδικού βιβλίου. Τιμήθηκε με το Αριστείο Γραμμάτων και εκλέχθηκε Ακαδημαϊκός.
- Παρασχού Σοφία**: Γεννήθηκε στην Κάρπαθο και ζει στην Αθήνα. Σπούδασε αρχαιολογία και παιδική λογοτεχνία. Εργάζεται στον Πειραιά ως σχολική σύμβουλος φιλόλογων. Έχει εκδώσει λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά και εφήβους.
- Πατρικίος Τίτος** (1928): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα και κοινωνιολογία στο Παρίσι. Εργάστηκε ως δικηγόρος, κοινωνιολόγος και λογοτεχνικός μεταφραστής. Έχει δημοσιεύσει πολυάριθμες ποιητικές συλλογές, μελέτες και μεταφράσεις. Το 1994 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου του.
- Πεταλό-Παπαδοπούλου Αελέα**: Γεννήθηκε στην Κηφισιά. Εργάστηκε σε πειραϊκές βιομηχανίες ως υπεύθυνη λογιστηρίου. Έχει εκδώσει ποιητικές συλλογές, μυθιστορήματα, αφηγήματα, διηγήματα για παιδιά και ενήλικες.
- Σακκά-Νικολακοπούλου Ναντίνα** (1941): Μεγάλωσε στο Χαλάνδρι. Έχει σπουδάσει παιδαγωγικά στην Αθήνα και αγγλικά φιλολογία στο Λονδίνο. Εργάζεται ως δασκάλα. Είναι συγγραφέας και μεταφράστρια παιδικής κυρίως λογοτεχνίας.
- Σαμαράκης Αντώνης** (1919-2003): Γεννήθηκε στην Αθήνα όπου σπούδασε νομικά. Εργάστηκε στο Υπουργείο Εργασίας. Τα βιβλία του μεταφράστηκαν σε περισσότερες από 30 γλώσσες. Τα διηγήματά και τα μυθιστορήματά του εξετάζουν ζητήματα όπως η ειρήνη, η ελευθερία, η κοινωνική δικαιοσύνη, η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διακρίθηκε για την κοινωνική του δράση και υπήρξε ο πρώτος Έλληνας πρεσβευτής καλής βελόνης της Unicef για τα παιδιά του κόσμου.
- Σαφίλιου Άννα**: Γεννήθηκε στην Πρέβεζα και ζει στην Αθήνα. Γράφει μυθιστορήματα, διηγήματα και βιβλία για μικρά παιδιά.
- Σεφέρης Γιώργος** (1900-1971): Γεννήθηκε στη Σμύρνη της Μικράς Ασίας. Το πραγματικό του όνομα ήταν Γιώργος Σεφεριάδης. Διπλωμάτης στο επάγγελμα και κορυφαίος Έλληνας ποιητής. Τιμήθηκε το 1962 με το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.
- Σίκι Μοσαόκα** (1867-1902): Ένας από τους πιο σημαντικούς Ιαπωνέσ ποιητές του χαικού. Γνωστός δάσκαλος, εκδότης και ανανεωτής του είδους.
- Σολωμός Διονύσιος** (1796-1857): Γεννήθηκε στη Ζακύνθο. Σπούδασε φιλολογία και νομικά στην Ιταλία. Τα περισσότερα του έργα είναι εμπνευσμένα από την Ελληνική Επανάσταση. Θεωρείται ο εθνικός μας ποιητής.
- Σπαθάρης Ευγένιος** (1924): Γεννήθηκε στην Κηφισιά και από μικρός μελετήθηκε στην τέχνη του καραγκιοζοπαχτή από την πατέρα του Σωτήρη. Έχει δώσει αμέτρητες παραστάσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ενώ οι εκδόσεις και οι ηχογραφήσεις του έργου του γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία. Ίδρυσε το Σπαθαρία Μουσείο Θεάτρου Σκιών που φιλοξενεί ο Δήμος Αμαρουσίου.
- Τριβίζας Ευγένιος** (1946): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε νομικά και είναι καθηγητής Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο του Reading. Γράφει ιστορίες, ποιήματα και θεατρικά έργα με χιούμορ και φαντασία. Είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στους μικρούς αναγνώστες. Έργα του έχουν βραβευτεί και μεταφραστεί σε χώρες του εξωτερικού.
- Τσιπριδίου Εύη** (1968): Γεννήθηκε στην Αθήνα και εργάζεται ως νηπιαγωγός. Είναι μέλος της συντακτικής ομάδας της παιδικής εφημερίδας *Ερευνητής* και συνεργάζεται με το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.
- Φίλιπ Νηλ**: Σπούδασε φιλολογία και παιδική λογοτεχνία στην Οξφόρδη και το Λονδίνο. Γράφει κυρίως βιβλία με μύθους και παραδόσεις για παιδιά και ενήλικες.
- Χατζηποταμιώτη Λίλα** (1965): Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Βιέννη. Έχει γράψει και εικονογραφήσει διηγήματα και παιδικά παραμύθια.
- Χέιζελ Ρυμπίκα**: Ζει και εργάζεται ως συγγραφέας και εικονογράφος στη Νέα Σκωτία του Καναδά. Έχει γράψει και εικονογραφήσει βιβλία για παιδιά και εφήβους.

Για περισσότερα βιογραφικά και βιβλιογραφικά στοιχεία των συγγραφέων επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου: www.bilionet.gr

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Αποστολίδου, Β., Καπλάνη, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.), *Διαδίζοντας-λογιστέχια στο σχολείο*, εκδ. Τυπωθήτω – Δαρδανός, Αθήνα 2000
- Αποστολίδου, Β. & Ε. Χοντολίδου (επιμ.), *Λογιστέχια και εκπαίδευση*, εκδ. Τυπωθήτω – Δαρδανός, Αθήνα 1999
- Αρχακής, Α., *Γλωσσική διδασκαλία και σύσταση των κειμένων*, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2005
- Αυδίκος, Ε., «Μια φορά κι έναν καιρό...» – αλλά μπορεί να γίνει και τώρα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999
- Γεωργακοπούλου Α. & Δ. Γούτσος, *Κείμενα και επικοινωνία*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999
- Γκόττοβος, Α., *Ορθογραφική μάθηση στο Δημοτικό*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1992
- Corie, B. & M. Kalantzis, *Multilinguals: Literacy, Learning and the Design of Social Futures*, εκδ. Routledge, Λόνδον 2000
- Erin Robertson, A. & D. Bloomer (επιμ.), *Γλώσσα και πολιτισμός. Οι μαθητές-τριες ως ερευνητές-τριες*, μτφρ. Μαντίνης Καραλή, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2003
- Ελίση, Ε. & Κ. Τριανταφυλλοπούλου, *Το εκπαιδευτικό θέατρο στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2004
- Frey, K., *Η μέθοδος project*, μτφρ. Κλεονίκη Μαλλίου, εκδ. Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998
- Θεοφύλιος, Χ., *Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας*, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 1997
- Holton, D., Mackridge, P. & Eι. Φιλίππακη-Warbuton, *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*, μτφρ. Βασίλης Σπυροπούλος, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1999
- Ιντζίδης Β. & Ε. Καραντζόλα, «Σχέση κειμένου, διαγράμματος, φωτογραφίας, μια διδακτική δοκιμή», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 7 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Ιορδανίδου, Α. & Α. Φτερινακή (επιμ.), *Επικοινωνιακές διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό σχολείο*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2000
- Κακρδή, Μ., «Νόημα, γλωσσική ποικιλία και εκπαίδευση», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Καπετανίδου, Μ., «Δυνατότητες συνδεδεσης γνωστών και δεξιοτήτων μέσα από τη διαθεματική διδασκαλία», στο Γ. Βαγιανός κ.α. (επιμ.), *Γνώσεις, αξίες και δεξιότητες στη σύγχρονη εκπαίδευση. Πρακτικά του Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνικό Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης*, Αθήνα 2003
- Καραντζόλα, Ε., «Γραμματική, γλωσσικό μάθημα και προγράμματα σπουδών στην Ελλάδα», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- Κατή, Δ., *Γλώσσα και επικοινωνία στο παιδί*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1992
- Κλαίρης, Χρ. & Γ. Μπαμπινιώτης, *Γραμματικής της νέας ελληνικής. Δομολεξιολογική – Επικοινωνιακή*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2005
- Klarer, P. & M. Watkins, *Context, Text, Grammar, Text Productions*, Σίδνεϊ 1994
- Kress, G., «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος σπουδών με βάση το μελλοντικό», *Γλωσσικός υπολογιστής*, 2 (2000), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας
- , *Γλωσσικές διαδικασίες σε κοινωνικόπολιτισμική πρακτική*, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα 2003
- Ματαγγούρας, Η., *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*, εκδ. Γρηγόρης, μτφρ. Ελευθερία Γεωργιάδη, Αθήνα 1996
- , *Κείμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου*, τ. Β', εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2001
- Μητσός, Ν., *Η διδασκαλία της γραμματικής στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η επίδραση της γλώσσας της επιστήμης στην εξέλιξη της*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1995
- Μπονίδης, Κ., *Τα περιεχόμενα του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας. Διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004
- Παπαρίζος, Χ., *Η μητρική γλώσσα στο σχολείο*, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2002²
- , *Γλωσσική πολιτική και γλωσσική παιδεία*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2004
- Ποπάς, Α., *Διδακτική γλώσσας και κειμένων*, τ. Α' και Β', Αθήνα 2000
- Σκουρτού, Ε. (επιμ.), *Θέματα διγλωσσίας και εκπαίδευσης*, εκδ. Νήσος, Αθήνα 1997
- , «Σχέσεις γραπτού – προφορικού λόγου και η σημασία τους στη διδασκαλία», *Συγχρονική Εκπαίδευση*, τχ. 98 (1998), τχ. 99 (1998)
- Σαλβαράς, Γ., *Γλωσσική διδασκαλία για όλους του μαθητές*, Αθήνα 2000
- Σπανός, Γ., *Διδακτική μεθοδολογία: Η διδασκαλία του ποιήματος*, τ. Α', Αθήνα 1998
- Τζορτζιανός, Α., *Νεοελληνική Συνταξίς (της κοινής δημοτικής)*, τ. Α' και Β', εκδ. Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1989
- Tomlinson, C.-A., *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας. Ανταπόκριση στις ανάγκες όλων των μαθητών*, μτφρ. Χρήστος Θεοφύλιδης και Δεσποίνα Μαρτίδου-Φουρού, εκδ. Γρηγόρης, 2004

- Τοκατίδου, Β. *Γλώσσα επικοινωνία και γλωσσική εκπαίδευση*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2002.
- Τριανταφυλλίδης, Μ. *Μικρή νεοελληνική γραμματική*, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), Θεσσαλονίκη 1975.
- Τριλιανός, Α. *Μεθόδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας*, τ. Α και Β, Αθήνα 1996.
- Σπυτιδόκης, Γ. *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας: διαγνώση αξιολόγηση αντιμετώπιση*, εκδ. Ελληνικά Γραμμάτια, Αθήνα 2004.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι. *Διαθεματικό εκπαιδευτικό υλικό για την ευέλικτη ζώνη – Γ' και Δ' τάξεις του δημοτικού σχολείου*, τχ. Α και Β, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2001.
- . *Οδηγός σχεδίων λογοτεχνίας (Βαλθεματικά βιβλία: ευέλικτη ζώνη: διαθεματικότητα): Για τον εκπαιδευτικό*, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2002.
- . *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων: Είδη αφηρώμα στη διαθεματικότητα*, τχ. Γ, Νοεμβρίου 2002.
- . *Αναλυτικά προγράμματα σπουδών ειδικής αγωγής*, Αθήνα 2004.
- Χαραλαμπίδης, Χ. *Νεοελληνικός λόγος: Μελέτες για τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και το ύφος*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1980.
- Χαραλαμπίδης, Α. & Σ. Χατζησοφίδης. *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας: θεωρία και πρακτική εφαρμογή*, εκδ. Κωδικός, Θεσσαλονίκη 1997.
- Χριστίδης, Α. Φ. & Μ. Θεοδωροπούλου. *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2001.
- Κουσαφίδης, Κ. *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία: Η εισαγωγή της μεθόδου ορατό στο σχολείο*, εκδ. Γουτενμπεργ, Αθήνα 1994.
- Woolford, B. *Η διδασκαλία του δράματος στο δημοτικό σχολείο*, μτφρ. Έλενη Γ. Καντήρα, εκδ. Ελληνικά Γραμμάτια, Αθήνα 1999.

Διαδίκτυοκοί τύποι

- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: www.kotinos.edu.gr
 Κλειδιά και αντικλειδιά για την εκπαίδευση: www.kleidakiantikleidi.gr
 Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: www.pi-schools.gr

Βασικοί όροι

- αξιολόγηση**: ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σσ. 3775-3777.
- αυτοαξιολόγηση**: Βιβλίο Δασκάλου, σσ. 11-12.
- γραμματική της λέξης, της πρότασης και του κειμένου**: ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3774. Βιβλίο Δασκάλου, σ. 7 («Παράτρεις και μάθαινε», «Παίζω με τις λέξεις») και σ. 10.
- δραματοποίηση**: Βιβλίο Δασκάλου, σ. 8.
- είδη λόγου (αναφορικός λόγος – κατευθυντικός λόγος)**: ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σ. 3773 και Βιβλίο Δασκάλου, σσ. 5-6.
- Κειμενικά είδη που πραγmatίζουν τον αναφορικό λόγο: **περιγραφή**: δομή και λεξικογραμματική, Βιβλίο Δασκάλου, σσ. 27-28 – **αφήγηση**: δομή και λεξικογραμματική, Βιβλίο Δασκάλου, σ. 37. Κειμενικά είδη που πραγmatίζουν τον κατευθυντικό λόγο: **οδηγία**: δομή και λεξικογραμματική, Βιβλίο Δασκάλου, σ. 40 – **επιχειρηματολογία**: δομή και λεξικογραμματική, Βιβλίο Δασκάλου, σσ. 35, 41, 44.
- επικοινωνιακή ικανότητα**: «η ικανότητα του αμιλήτη να χρησιμοποιεί με αποτελεσματικό και επαρκή τρόπο τον λόγο σε διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας. Η ικανότητα αυτή δεν περιορίζεται στη βασική γλωσσική ικανότητα, δηλαδή στη γνώση του γλωσσικού συστήματος που διαθέτει κάθε φυσικός αμιλήτης, αλλά και σε γνωστικές και δεξιότητες ψυχολογικές, κοινωνικοπολιτισμικές και πραγματολογικές φύσης, π.χ. χρήση του ενικού και πληθυντικού αριθμού (τύπων ευγένειας), των χαιρετισμών κ.λπ.» (βλ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Λεξικό Όρων, www.kotinos.edu.gr).
- παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου**: ΦΕΚ 303/13-3-2003, τ. Α', σσ. 3773-3774. Βιβλίο Δασκάλου, σσ. 10-11.
- πολυτροπικό επικοινωνιακό περιβάλλον**: Βιβλίο Δασκάλου, σ. 6.
- ύφος**: «από τη σκοπιά της απόφασης της γλώσσας στην πραγmatικότητα, το ύφος αντιμετωπίζεται ως το σύνολο των πιθανών γλωσσικών μορφών που μπορούν να εκφράσουν ένα συγκεκριμένο περιεχόμενο» (βλ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Λεξικό Όρων, www.kotinos.edu.gr).

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Πανοραμικός πίνακας περιεχομένων	13
Συγκεντρωτικός πίνακας γραμματικής	20
Οδηγίες και προτάσεις για την επεξεργασία των ενότητων	
Ενότητες	
Εισαγωγική ενότητα	21
Πάλι μαζί!	22
Στο σπίτι και στη γειτονιά	27
Στη γη και στη θάλασσα	30
Ο κόσμος γύρω μας	34
Η πατρίδα μας γιορτάζει	36
Πολιτείες ντυμένες στα λευκά	37
Ιστορίες του χειμώνα	39
Ελα στην παρέα μας!	40
Ανθρώποι και μηχανές	42
Γιορτάζω και θυμάμαι	44
Ήτανε μια φορά...	45
Του κόσμου το ψωμί	47
Όλοι μια αγκαλιά	49
Γιορτή και ξενοιασιά	50
Ευρετήριο συγγραφέων	51
Ενδεικτική βιβλιογραφία	53

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανεμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιοσημό προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιοσημό θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α).

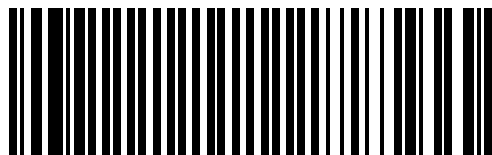

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

ΕΚΔΟΣΗ Β' 2007 - ΑΝΤΙΤΥΠΑ: 15.000

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Σ.Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Δ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0053
ISBN 978-960-06-2512-7

(01) 000000 0 10 0053 5